

institut de ciències de l'educació
universitat de barcelona

educació i autonomia a Catalunya

sèrie seminari · 5

en col·laboració amb :

cuadernos de pedagogía
Guix, elements d'acció educativa

d'un volum.
versos i, des
ubte, defectes, fer-ne un ramell de m
en la mateixa harmonia dels seus can
missió seva és aquesta amb el seu art
er estimar la seva terra i, anant pel món
i fer estimar tots els recons del món a
indefinites que no saben que de l'harmoni
escultat amb devoció neix la suprema
nia de la vida i la Humanitat, que
cepcions goiesques per a ser
més pura i alta rep
dret de barri de
drí fuster tr
o en el D
caleta on

institut de ciències de l'educació
universitat de barcelona

educació i autonomia a Catalunya

sèrie seminari · 5

en col·laboració amb :

cuadernos de pedagogía
Guix, elements d'acció educativa

Mercè Rossell
Josep M. Huguet Reverter
Ramon Plandiura
Joan Perdigó
José Antonio López
Grup de Recerca Educativa a Catalunya
Escola de Mestres de St. Cugat del Vallès
José Manuel Aja
Carlos Faleroni

sèrie seminari · 5

Publicacions de l'I.C.E.

Director: Miquel Siguan Soler

Imprimeix: GRAÓ, Cooperativa de Serveis Pedagògics
D.L. B-3130/80

ÍNDEX

– Introducció. <i>Cuadernos de Pedagogía i Guix</i>	5
– La política educativa de la Generalitat (1931-1936) <i>Mercè Rossell</i>	7
– Les finances per l'autonomia. <i>Josep M. Huguet Reverter</i>	13
– Marc legal per a una escola autònoma <i>Ramon Plandiura, Joan Perdigó i José Antonio López</i>	17
– Elements per a la renovació escolar <i>Grup de Recerca Educativa a Catalunya</i>	29
ANNEX	
– El medi rural en la formació del mestre <i>Escola de Mestres de Sant Cugat del Vallès</i>	35
– Autonomia i Educació Física a E.G.B. <i>José Manuel Aja i Carlos Faleroni</i>	39

INTRODUCCIÓ

És de tots conegut l'abast i la significació que pot arribar a tenir l'Estatut d'autonomia per tal de configurar la futura organització de l'escola i l'educació en general a casa nostra. La proposta d'una nova escola pública catalana, tan sovint reivindicada per amplis sectors de l'ensenyament i del conjunt del poble, solament podrà arribar a tenir certa credibilitat i viabilitat si disposem d'un poder polític i econòmic autònom. L'exigència d'un autogovern català, amb àmplies retribucions legislatives i financeres, és l'única garantia per emprendre un redreçament col·lectiu de la cultura i de l'escola nacional catalana.

Catalunya disposa de prou experiència per valorar les conquestes progressives i les limitacions a què es va veure sotmesa l'escola en un passat no massa llunyà. Des de les situacions autonòmiques embrionàries sota el govern de la Mancomunitat, fins a l'obra escolar i cultural de l'època de la Generalitat i, sobretot, durant el període revolucionari del 36-38, hom pot veure l'evolució del sistema educatiu català fins arribar a una xarxa única d'ensenyament depenent del govern de Catalunya. Però no és el moment per descriure exhaustivament aquestes incidències i per fer-ne un balanç. Cal, però, defugir dels tòpics que, des de distintes tendències ideològiques, han anat desqualificant o mitificant sistemàticament la realitat educativa abans del franquisme, les experiències del passat s'han de situar dintre del seu context socio-polític que sempre està condicionat per la situació econòmica, la correlació de forces dins de les instàncies de govern, les atribucions reals de l'autonomia, la presència quantitativa i qualitativa dels moviments de renovació pedagògica... Avui dia la situació és diferent.

Actualment, abans d'emprendre una tasca de planificació coordinada de cara a l'ensenyament, s'haurien de localitzar no solament els dèficits escolars i les arrels del deteriorament del sistema escolar, sinó de preveure les línies de creixement escolar en funció de les necessitats del mercat de treball i d'una ordenació racional del territori. És indispensable, en aquest sentit, la coordinació d'esforços i d'iniciatives interinstitucionals per tal de rendabilitzar al màxim els recursos de què disposem, i arribar a establir un ordre de prioritats.

Fins que Catalunya no disposi d'un Parlament català elegit democràticament, no podrà elaborar una llei d'educació pròpia i traçar els eixos d'una política educativa autònoma. Però hem de ser conscients que aquesta autonomia no tindrà una traducció automàtica en alguns aspectes concrets de l'ensenyament, el procés pot ser lent pel que fa referència a la qüestió financera o a la resolució dels problemes del funcionariat. Algunes lleis pendents de debat a les Corts Parlamentàries de Madrid, com la llei de la Funció Pública, de l'Estatut del Professorat, de Finançament de l'Ensenyament no estatal o de l'Estatut de Centres, poden condicionar força el camí que prengui l'ensenyament tant en aquesta fase transitòria com una vegada aprovat l'Estatut.

Per això un dels grans dilemes a clarificar i, en la mesura del possible a resoldre, és la situació d'interferència i d'incompatibilitat entre el govern central i les instàncies autonòmiques. Es tracta, evidentment, de poder arribar a establir una unitat d'acció i una política coherent que eviti una situació de doble poder o d'ambigüetat i competència que obstaculitzi una acció de canvi escolar i educatiu en general.

No podem oblidar, en referir-nos al futur de l'escola autònoma, als objectius i continguts pedagògics d'aquesta. La Generalitat, els Ajuntaments i d'altres instàncies de govern han de promoure una tasca de planificació, de creació, de dinamització. Correspon, però, en primer terme als moviments de renovació pedagògica i a les escoles de formació de mestres, entre altres, anar configurant les noves premisses pedagògiques, didàctiques i metodològiques de l'escola catalana. Tampoc no s'ha d'oblidar la importància de què els òrgans d'inspecció estiguin dedicats a una tasca específicament assessora i estimuladora d'aquesta forma pedagògica i de què els organismes de gestió i control —a tot nivell— combinin la representativitat institucional amb la representació dels moviments pedagògics i populars.

Per anar avançant en la configuració del nou model d'escola nacional catalana és imprescindible entrar en un gran debat democràtic que tracti amb profunditat aquestes i altres moltes qüestions. Els materials que aquí s'inclouen intenten constituir una aportació, parcial però valuosa, per a iniciar aquest debat.

Cuadernos de Pedagogía
GUIX, elements d'acció educativa

(*) *Quan aquest document era a impremta, va ser aprovat el 25 d'octubre de 1978, l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, del qual l'article 15 diu:*

"És de competència plena de la Generalitat la regulació i administració de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, en l'àmbit de les seves competències, sens perjudici d'allò que disposen l'article 27 de la Constitució i Llei Orgàniques que, conforme a l'apartat primer de l'article 81 d'aquella, el desenvolupin, de les facultats que atribueix a l'Estat el número 30 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució, i de l'alta inspecció necessària per al seu compliment i garantia."

Per altra banda, quan aquest document estigui al carrer estaran molt a prop les eleccions al Parlament de Catalunya que obriran noves possibilitats educatives dintre d'una Catalunya autònoma.

Tanmateix, creiem que el contingut del llibre continua essent vigent i que enceta un debat que és necessari en aquesta nova època.

LA POLÍTICA EDUCATIVA DE LA GENERALITAT (1931-1936)

Mercè Rossell

En plantejar-nos la qüestió de l'ensenyament i de l'autonomia a Catalunya, cal que definim en primer lloc els factors que determinaren la configuració de la realitat autonòmica. És evident que aquests factors intervindran no solament en allò referent a l'ensenyament, sinó en tots els terrenys afectats i modificats pel nou marc polític. Dos tipus de factors han de ser tinguts en compte: uns, de caràcter legal, derivats de l'ordenament jurídic-polític del nou Estat republicà i que, com és lògic, foren la resultant de la composició política de l'organisme legislatiu del país; i uns altres, de caràcter social, determinats per la pràctica i l'aplicació de les lleis autonòmiques.

ELS CONDICIONAMENTS DE L'AUTONOMIA

a) El marc jurídic-polític

L'autonomia de Catalunya no fou sinó el resultat d'una determinada situació política anterior a la proclamació de la República, d'uns determinats pactes (Pacte de San Sebastián) i d'unes determinades concessions —traïcions, diran alguns— entre els grups polítics catalans republicans i les forces de la resta de l'Estat. Per tant, el règim d'autonomia que obtingué Catalunya no era l'únic marc polític possible, ni tant sols el millor (l'organització federal de l'Estat responia molt més al sentiment majoritari del poble català). Era senzillament la conseqüència d'uns esdeveniments polítics i d'una concreta correlació de forces dins de Catalunya i a nivell de l'Estat espanyol. Deixarem però de banda aquestes qüestions i passarem a caracteritzar, en el que es refereix a l'ensenyament, l'autonomia que ens conferia la Constitució republicana.

A la Constitució de 1931 hi havia bàsicament tres articles (el 48, el 49 i el 50) que tractaven la qüestió de l'ensenyament. De forma indirecta, d'altres articles (sobre la llengua o sobre la hisenda, per exemple) podien també condicionar el tractament donat al tema educatiu. D'aquests tres articles, el primer establia els principis teòrics que havien de caracteritzar l'ensenyament i que es concretaven en: ensenyament primari gratuït i obligatori, accés als altres nivells docents de tots els que n'estiguessin capacitats, laïcisme escolar, metodologia basada en el treball i institucions docents organitzades segons els principis de l'escola unificada. Aquests principis, comuns tant a la burgesia republicana com als sectors socialistes, foren també assumits per les forces polítiques hegemòniques de Catalunya. Prova n'és que l'article 11 de l'Estatut Interior de Catalunya els recollia i els ampliava amb el principi de la catalanitat de l'ensenyament. Per tant, podem ben dir que l'article 48 de la Constitució no constituí cap limitació per a l'autonomia educativa de Catalunya.

Una primera limitació era introduïda per l'article 49, que reservava a l'Estat central l'expedició dels títols acadèmics i professionals i atribuïa a una futura Llei d'Instrucció Pública la planificació a nivell general de l'ensenyament de l'Estat. Aquest punt prefigurava ja el que, segons l'Estatut, seria després la principal carència del nostre ensenyament: la impossibilitat d'elaborar unes lleis pròpies sobre aquesta matèria. L'edat escolar per a cada grau docent, la duració dels períodes d'escolaritat, el contingut dels plans pedagògics i les condicions de l'ensenyament privat havien de quedar prefixades de manera uniformista i centralitzada per a tot l'Estat. Ara bé, on s'introduïa el principi que impossibilitaria el tractament de l'ensenyament com un tot per part dels poders autònoms

fou a l'article 50 i, concretament, a l'epígraf que deia que l'Estat podria mantenir o crear a les regions autònomes institucions docents de tots els graus en l'idioma oficial de la República. Sota el problema de la llengua i sota el pretext de defensar els drets de les minories lingüístiques de Catalunya, el que es trobava en joc era, de fet, el control polític de l'ensenyament a Catalunya. Així, doncs, en començar el debat parlamentari sobre l'article, l'Emilià Iglesias digué que era aquell el punt neuràlgic de la Constitució. Maura recordà que s'anava a decidir de l'esdevenidor de l'ànima d'una regió. Ortega y Gasset afirmà que s'estava debatent el problema de la unitat moral d'Espanya. Si bé era evident que l'Estat integral proclamat per la Constitució havia de deixar a les regions autònomes organitzar l'ensenyament en la seva pròpia llengua, la permanència o creació de centres docents estatals en les dites regions introduïa un factor de control sobre la política educativa dels poders autònoms, perquè, en mantenint els centres estatals, es mantenia també el poder de gestió de l'organisme central sobre una part important de l'estructura educativa de les regions autònomes. L'article 50 reservava també a l'Estat la inspecció suprema sobre tot el territori de la República.

Aquestes primeres limitacions es concretaren i ampliaren en l'article 7 de l'Estatut de Catalunya. El gran nombre d'esmenes i vots particulars que es presentaren al dictamen original que havia de ser debatut al Parlament, i les agres intervencions a què donà lloc la discussió proven a bastament la importància que es conferia a la qüestió. No entrarem ara en el detall de la polèmica ni en els arguments emprats per a justificar la intervenció de l'Estat en l'ensenyament de Catalunya, tot i que es tracta d'aspectes que ens il·luminarien sobre l'actitud dels diferents partits entorn de l'ensenyament i de les autonomies. Retindrem aquí només els principals aspectes de l'article:

— l'educació no formava part dels serveis transferibles a la Generalitat; aquesta es veia, per tant, incapacitada per a legislar sobre matèria educativa; l'Estatut li reconeixia, això sí, el dret de crear i sostenir els seus propis centres docents, que quedaven, però, sotmesos a la legislació general de la República.

— es mantenien a Catalunya els centres docents de l'Estat, amb el seu propi professorat i organització.

— es fixava la possibilitat d'un règim d'autonomia per a la Universitat de Barcelona, que romania sota la gestió de l'Estat.

Quines conseqüències es deduïren de l'aprovació de l'article 7è, article que, cal recordar-ho, no fou votat per cap dels diputats catalans? En primer lloc, la Generalitat es trobava incapacitada per a fer-se càrrec de la totalitat de l'aparell educatiu, el qual romania compartimentat en quatre instàncies: Estat, Generalitat, Ajuntaments i ensenyament privat. Es feia així difícil que la Generalitat assumís la tasca d'aplicar a l'escola de Catalunya els mateixos principis constitucionals, referents tant a l'organització de l'escola (gratuïta, obligatòria i unificada) com al seu contingut (laïcisme i catalanitat). En segon lloc, l'article comportava la coexistència a Catalunya de dues escoles públiques, amb mètodes diferents, amb mestres amb estatuts laborals diferents, amb concepcions pedagògiques diferents i emprant així mateix llengües diferents. En darrer lloc, si bé és cert que l'article 7è deixava a la Generalitat la facultat de crear els seus propis centres, cal tenir en compte que la migradesa dels recursos econòmics que, pel mateix Estatut, li foren assignats, i la lentitud en el traspàs de serveis i de les seves contrapartides monetàries, reduïren aquesta facultat a una possibilitat més teòrica que real. Senyalem, com a testimoni, que el pressupost de la Generalitat per al segon semestre de 1936, és a dir, aprovat pocs dies abans d'esclatar la guerra, era encara un pressupost de transició, en el qual no constaven totes les partides que havien de constituir definitivament el pressupost de l'organisme autònom de Catalunya. Així mateix, cal tenir en compte que les dues

institucions educatives més significatives de la Generalitat —l'Institut Escola i l'Escola Normal— foren creades abans de l'aprovació de l'Estatut i no es poden, per tant, considerar com institucions creades en aplicació de la llei autonòmica.

b) La pràctica social

Fins aquí, doncs, el marc jurídic dins del qual havia de desenvolupar-se la pràctica educativa catalana. Com es pot comprovar a través de la premsa de l'època, no es considerava de cap manera un marc satisfactori. L'article 7è tenia ben poc a veure amb les propostes fetes per l'Estatut de Núria en matèria d'ensenyament (legislació exclusiva i execució directa de l'ensenyament per part de la Generalitat). No obstant això, i donada l'actitud de les principals forces polítiques del Parlament espanyol enfront de l'autonomia, semblava l'únic marc possible. Però, com dèiem al començament, es tractava solament d'un marc i, si bé d'entrada imposava unes restriccions importants, podia ser omplert de moltes diferents maneres. Analtzarem, a continuació, quina fou la via emprada per la Generalitat per a la seva aplicació pràctica.

La política cultural i educativa que dugué a terme la Generalitat durant aquests anys estigué doncs determinada, d'una banda, pels esmentats preceptes jurídic, però també, per la filosofia cultural dels homes que en foren els responsables i per la pressió social dels seus destinataris.

Si l'aparell escolar de Catalunya no estigué en la seva totalitat sota el control de la Generalitat no fou certament perquè els seus membres i, més en especial, les persones vinculades a la Conselleria de Cultura no consideressin l'escola com una peça clau en la configuració de la Catalunya autònoma. L'ideal d'un poble cult, modern, racional, que rebutgés l'obscurantisme cultural i científic del passat orientà la política cultural de la Generalitat. En el seu primer programa de govern, es deia explícitament que la finalitat principal del Govern en qüestions de cultura havia de consistir a aixecar el nivell cultural, tècnic i humà del poble de Catalunya i que, per tal d'aconseguir-ho, es portaria a terme una política cultural de masses, facilitant l'accés a tots els estudis d'aquells qui en fossin capacitats. També el preàmbul de l'Estatut de Núria consignava que mitjançant l'escola, l'infant havia d'aprendre a ésser un bon ciutadà, a adquirir el sentiment de solidaritat humana que li permetria esborrar del seu esperit el ròssec que hi deixen les diferències socials. El govern de la Generalitat atribuïa així a l'escola una funció força ambiciosa. Però és evident que aquesta escola transformadora de les consciències no podia ser l'escola heretada del període anterior. L'escola que pregonava la Generalitat era, com hem vist, una escola democràtica, laica i catalana. La seva realització era per això incompatible amb una gestió escolar protagonitzada per diferents instàncies polítiques; era també incompatible amb la penúria econòmica dels poders públics catalans; i, finalment, era també incompatible amb el manteniment d'un poderós sector privat que, degut a la lentitud en l'aplicació de la Llei de Confessions i Congregacions Religioses, mantenia una viva resistència als intents de laïcització escolar.

En darrer lloc, cal que examinem el paper que jugaren els mateixos mestres, a través de llurs associacions professionals/sindicals, en la realització de la política educativa de la Generalitat. Deixant de banda les associacions professionals vinculades als partits de dretes i que, com aquests, defensaven la llibertat d'ensenyament i, per tant, l'escola privada confessional, hem d'esmentar la Federació de mestres nacionals de Catalunya, que advocava per un model d'escola pública republicana, però sense caracteritzar-ne massa el contingut, i, sobretot, el sindicat anarcosindicalista de la CNT i la Federació Espanyola de Treballadors de l'Ensenyament de la UGT, en la qual conflüen

no solament els ensenyants socialistes, sinó també els d'inspiració comunista, en les seves diferents versions. No obstant, donat que aquest darrer sindicat no comptava amb una actuació en el camp de l'ensenyament més enllà dels anys 30 i es trobava per tant en els seus primers moments, cal deduir doncs que, durant el primer període republicà, només la CNT havia madurat unes opcions clares respecte als objectius, continguts i gestió de l'escola. La influència dels corrents nacionalistes i de l'Escola Moderna en els pedagogs llibertaris es traduïa en una ideologia escolar prou diferent de la republicana i socialista. Nogensmenys, l'allunyament dels cenetistes de la política de la Generalitat féu que el seu ideari educatiu només es portés a la pràctica en la xarxa d'escoles depenents del Sindicat o dels Ateneus. Resumint, doncs, podem dir que la pressió sindical sobre la Conselleria de Cultura fou aquests pocs anys poc decisiva. Els partits polítics republicans i socialistes lluitaren, això sí, a través dels seus representants en el Parlament català, per aconseguir la màxima democratització de les estructures educatives (augment del nombre de beques, ampliació de l'ensenyament professional, borses d'estudi per a obrers, etc.) La intervenció dels sindicats en la política educativa de la Generalitat no prengué cos de forma determinant fins el 1936. En primer lloc, degut al decret de sindicació obligatòria per a tots els mestres. En segon lloc, l'entrada dels sindicats en el Govern el desembre del 1936 els implicava directament en la política de la Generalitat. I, finalment, la creació del Consell de l'Escola Nova Unificada féu possible un marc en el qual treballaren conjuntament per a la renovació de l'ensenyament tant cenetistes com ugetistes.

Cal, després de tot això, deduir que el conseller de Cultura, que ho fou durant aquests anys Ventura Gassol, es plegà de mans davant els obstacles que li impedièn traduir en unes realitats els objectius pretesos? Evidentment que no. La creació del Patronat de la Universitat Autònoma de Barcelona i la formació dels Consells Regionals de Primer i Segon Ensenyament foren intents —el primer, reeixit; el segon, infructuós— de trobar unes fórmules que, respectant la legalitat constitucional, permetessin a la Generalitat recuperar progressivament sinó la legislació, sí al menys l'execució de les tasques docents. Al mateix temps, l'extensió de l'ensenyament professional, el qual, provinent de les antigues Diputacions i Mancomunitat, romaníu sota la gestió de la Generalitat, fou una de les principals realitzacions de l'obra de cultura de la Generalitat.

BALANÇ I CONCLUSIONS

Per acabar, farem un breu balanç de com afectà l'autonomia els diferents nivells docents.

L'ensenyament primari continuà tal com estava, és a dir, compartimentat entre les escoles municipals, i, dintre d'aquestes, les escoles del Patronat Escolar de l'Ajuntament de Barcelona; les escoles nacionals, i les escoles privades, religioses i laiques (en aquest sector s'hi engloben tant les escoles destinades a la gran burgesia com les escoles de sindicats o d'Ateneus). La intervenció de la Generalitat fou, en aquest terreny, nul·la durant els anys 1931-36.

L'ensenyament secundari continuà bàsicament a mans de l'Estat, que, arran de la supressió de l'ensenyament religiós a partir de juliol de 1933, promogué la creació de 15 nous centres, entre Instituts Nacionals, Elementals i Col·legis subvencionats. Com hem dit abans, la Generalitat obtingué, seguint l'exemple de Madrid, la creació de l'Institut-Escola, que depenia directament de la Conselleria de Cultura, si bé amb un professorat numerari de l'escalafó estatal de professors d'Institut. Fins al 1936, funcionà només l'Institut del Parc, creant-se aquest any les seccions "Ausias March" i "Pi i Margall". Juntament amb els centres de l'Estat i els Instituts-Escola coexistien òbviament els establiments privats.

A l'ensenyament superior és on l'autonomia tingué una traducció més directa. Ja hem vist com, tant la Constitució com l'Estatut, exigien el manteniment a Barcelona de la Universitat de l'Estat. Les propostes de deixar a Barcelona una Universitat única depenent de la Generalitat i la de crear-hi dues Universitats, depenent una del poder central i l'altra de la Generalitat, foren rebutjades pels parlamentaris, adoptant-se la fórmula de la Universitat única de l'Estat. Es deixava però la possibilitat de què la Generalitat sol·licités de l'Estat la creació d'un Patronat universitari mixt format per representants d'ambdós poders públics, que regiria el funcionament de la Universitat en règim d'autonomia. Aquest camí és el que seguí Ventura Gassó i el que possibilità la posta en marxa de la Universitat Autònoma.

I, finalment, l'ensenyament tècnic i professional no es veié tampoc afectat, com hem vist, pel nou marc autonòmic.

Podem doncs concloure que l'Estatut no modificà bàsicament l'organització i gestió de l'aparell escolar de Catalunya. La Conselleria de Cultura, davant les traves legals que se li presentaven, optà per esmerçar els seus esforços en altres tasques culturals, com la conservació del patrimoni artístic (servei que li havia estat traspassat), l'extensió i ensenyament del català o l'ambició privilegiada per part dels poders públics catalans, que es traduí en el progressiu augment dels recursos econòmics que li foren destinats. Així, entre 1933 i 1934 les assignacions pressupostàries a la Universitat es duplicaren, i es duplicaren també entre 1934 i 1936, atenyent aquest darrer any el 17% del pressupost global de la Conselleria de Cultura.

La dèbil incidència de l'autonomia política en el camp de l'ensenyament, fou una situació irreversible donats els condicionaments legals que limitaven l'obra de la Generalitat? S'hagués pogut anar més enllà dins dels mateixos condicionaments? I, en aquest cas, a qui s'ha d'atribuir el no haver-ho intentat? Als polítics i tècnics de la Conselleria de Cultura? Als Sindicats? A l'opinió pública en general per haver acceptat unes clàusules estatutàries que inhabilitaven la Generalitat per a la presa en mà de l'aparell escolar de Catalunya? Per intentar donar resposta a aquests interrogants, i encara que això representi sortir del marc cronològic d'aquesta ponència, no podem deixar de referir-nos a un darrer fet: la situació escolar durant el període de guerra.

Si donem una mirada a la panoràmica escolar de Catalunya els anys de guerra, ens trobem amb una realitat bastant diferent. La supressió de l'ensenyament religiós ha deixat infinitat de nens sense escola, la Generalitat ha iniciat, amb l'ajut d'ajuntaments i sindicats, la construcció de nombrosos centres docents i, per tal de coordinar la seva obra amb la de l'Estat i la de l'Ajuntament de Barcelona, es crea el CENU i s'elabora el conegut Pla General d'Ensenyament, en el qual s'arbitren, per primera vegada, els mitjans efectius per a assolir l'ensenyament gratuït, laic i català, basat en l'escola unificada. Per què, doncs, aquests objectius, que havien estat fixats ja el 1931, no es portaren a la pràctica fins cinc anys més tard? Fou l'esclatament de la guerra i el consegüent reforçament de fet de l'autonomia catalana el que provocà la dinamització de la política educativa de la Generalitat? O s'ha d'atribuir l'aprofitament de les possibilitats obertes per l'Estatut quant a la creació de centres als grans dèficits escolars creats per la supressió de l'ensenyament religiós? O podria ser la participació activa dins la Generalitat durant els anys de guerra dels sindicats i dels partits obrers? Tot això són, al meu parer, interrogants que s'haurien de tenir en compte en judicar l'obra de la Conselleria de Cultura durant els anys de la República i les seves preteses limitacions legals.

Però al marge de les responsabilitats, personals o col·lectives, hi ha un fet que em sembla im-

portant i que ens retorna a les observacions que fèiem al començament de la ponència: la traducció de l'autonomia política en qualsevol terreny depèn no solament del marc jurídic-polític, sinó també i, com observem en el cas de l'ensenyament, de forma decisiva, de la correlació de forces polítiques i socials imperants en un moment donat. És evident que a Catalunya, a partir de la victòria del Front Popular i, sobretot, a partir de l'aixafament de la insurrecció feixista, l'hegemonia en els òrgans de poder es decantà cap a l'esquerra, decantament que implicava la participació en el govern d'organitzacions amb una important base popular. Aquest és doncs el darrer factor que pot ajudar-nos a explicar el perquè les realitzacions escolars de Catalunya, tot i ajustant-se sempre als principis legals determinats per l'Estatut d'autonomia, variaren tan considerablement, quant a organització, gestió i continguts, entre el període republicà de 1931-36 i el període de la guerra.

maig, 1979

LES FINANCES PER L'AUTONOMIA

Josep M. Huguet Reverter

I. INTRODUCCIÓ

El dia 31 d'octubre el Congrés i el Senat aprovaren la Constitució que refrendada posteriorment, el 6 de desembre passat, consagra la nova democràcia espanyola. A l'article segon d'aquest text constitucional, tot proclamant la indissoluble unitat de la nació espanyola, es reconeix el dret a l'autonomia de les nacionalitats i de les regions que l'integren.

Posteriorment el 29 de desembre, l'Assemblea de Parlamentaris, aprovà el projecte d'Estatut de Catalunya segons el procediment establert a la Constitució per accedir al règim d'autonomia. El mateix dia, Adolfo Suarez, en una intervenció televisada donava a conèixer el calendari polític post-constitucional i de nou entraven en un llarg període electoral, del qual sortiren enfortides a Catalunya les posicions polítiques clarament partidàries de l'estatut aprovat a finals de 1978.

L'estudi de la financiació a l'autonomia ve emmarcat per dos textos: la Constitució i el Projecte d'Estatut que seran l'element central d'aquest treball. Abans d'entrar al tema pròpiament de finances, poden fer-se un parell de consideracions generals:

1) La Constitució espanyola obra la possibilitat històrica d'estructurar l'estat espanyol segons un model de descentralització política i no de simple descentralització administrativa. En establir que els òrgans fonamentals de les comunitats autònomes —article 147— són: l'Assemblea Legislativa, el Consell de Govern i el President, afegint-hi també el Tribunal Superior de Justícia, permet afirmar que aquestes són veritables *entitats polítiques* en coincidir l'estructura de la seva organització amb el mateix esquema organitzatiu de l'estat.

Si les comunitats autònomes tenen autonomia institucional i autonomia legislativa —atorgada pel dret de legislar sobre les seves competències exclusives— han de gaudir també d'*autonomia financera* amb totes les implicacions i significacions que, com veurem, té aquest concepte.

2) Dins del conjunt de competències que el projecte d'estatut atorga a la Generalitat de Catalunya, l'ensenyament a tots els seus nivells és indubtablement de les més importants (article 15 de l'Estatut). Però no per això es pot suposar que la seva financiació escapi de la problemàtica general del finançament de totes les atribucions traspassades a la Generalitat.

Pel fet que Catalunya es vegi obligada a suportar un greuge comparatiu remarcable respecte a la dotació mitjana amb ensenyament a l'Estat espanyol, no pot esperar-se una solució més que amb la disposició plena dels recursos financers que preveu l'estatut, i la realització de les inversions necessàries, en l'etapa de transitorietat, que redueixi el dèficit d'equipament actual.

En el sector de l'ensenyament i E.G.G., Catalunya disposa d'una oferta total de llocs escolars públics molt inferior a la mitjana de l'estat (45% del total davant del 70%). Aquest excés de finançament privat en el proveïment d'un servei públic haurà de tenir-se molt en compte a l'hora de la discussió definitiva de les finances de l'estatut.

II. EL FINANÇAMENT DE L'AUTONOMIA A LA CONSTITUCIÓ

Fent referència ja a la Constitució espanyola del 1978 en el seu títol VIII, capítol 3r. que regula les comunitats autònomes com a una de les formes d'organització territorial de l'estat, i en els articles 156, 157 i 158 s'estableixen les normes constitucionals que han de regular les finances regionals o de les comunitats autònomes d'Espanya.

L'article 156 de la Constitució diu en el primer dels seus apartats: "Les comunitats autònomes gaudiran d'autonomia financera per acomplir i exercir les seves competències d'acord amb els principis de coordinació amb la hisenda estatal i de solidaritat entre tots els espanyols".

El reconeixement explícit d'una autonomia financera lligada als principis de coordinació amb la hisenda estatal i de solidaritat entre tots els espanyols és, sens dubte, una afirmació imprecisa i ambigua. La subjecció de l'autonomia a una coordinació pot tanmateix no resultar incompatible, però esdevé, i molt més en un estat no federal, una forma de coaccionar aquesta autonomia si no s'instrumenta un procediment per a l'adopció d'unes mesures de coordinació que assegurin una intervenció paritària de totes les entitats públiques depenents d'aquestes mesures.

Comentaris positius són, en canvi, tots els que suscita l'apartat segon del mateix article 156, apartat en el qual es reconeix la possibilitat que les comunitats autònomes puguin actuar com a delegats o col·laboradors de l'estat en la recaptació, gestió i liquidació dels recursos tributaris d'aquest. Posar en pràctica aquest apartat no serà gens fàcil donada l'actitud que al respecte tenen els polítics i tècnics del Ministeri de Finances.

L'article 157 enumera, en el primer apartat, els recursos que han de constituir la hisenda de les comunitats autònomes: a) Impostos cedits total o parcialment per l'estat; recàrrecs sobre impostos estatals i altres participacions en els ingressos de l'estat; b) els seus propis impostos, taxes i contribucions especials; c) transferències d'un fons de compensació interterritorial i altres assignacions a càrrec dels pressupostos generals de l'estat; d) rendiments procedents de llur patrimoni i ingressos de dret privat; e) el producte de les operacions de crèdit.

En el mateix article s'estableix que les comunitats autònomes no podran adoptar en cap cas mesures tributàries sobre béns situats fora de llur territori o que constitueixen un obstacle per la lliure circulació de mercaderies o serveis. Aquest apartat és coherent amb l'article anterior alhora que limita les competències exclusives de la hisenda autònoma estrictament al seu territori.

Especial interès té l'apartat tercer d'aquest mateix article, pel qual s'estableix la possibilitat —no l'obligatorietat— que, mitjançant una llei orgànica, pugui regular-se l'exercici de les competències financeres. Si se supedita l'aprovació dels estatuts d'autonomia a la promulgació d'una llei sobre finançament de les autonomies, tal com ara ja sembla irreparable, i si ens guiem pel coneixement que tenim del projecte de llei elaborat pel Ministeri, és de témer que s'acabi per ofegar considerablement l'autonomia financera en el seu vessant de l'ingrés i es pugui només seguir desplegant en el vessant de despesa.

Segons l'article 158, apartat 1er. podrà establir-se en els pressupostos generals de l'Estat, una assignació a les comunitats autònomes en funció del volum i dels serveis de les activitats estatals que hagin assumit, així com de la garantia d'un nivell mínim en la prestació dels serveis públics fonamentals en tot el territori espanyol. És difícil d'entendre aquest apartat en relació amb els tres

articles de la Constitució que configuren la hisenda autònoma. La redacció en termes facultatius no imperatius condueix a una interpretació de transitorietat fins que l'article 157 sigui plenament vigent en la determinació dels ingressos de les comunitats autònomes.

El principi de solidaritat establert en l'article 156 s'instrumenta en el segon apartat de l'article 158, amb la creació d'un fons de compensació destinat a despeses d'inversió que ajudin a paliar els desequilibris econòmics interterritorials. Els recursos d'aquest fons seran distribuïts per les Corts Generals entre les comunitats autònomes i —en el seu cas— les províncies.

III. LES FINANCES A L'ESTATUT

El model proposat per a finançar l'autonomia en el projecte d'Estatut de Catalunya és el primer desenvolupament, o aplicació pràctica, dels articles 156, 157 i 158 de la Constitució, ja que l'Estatut basc es planteja a partir del restabliment "dels concerts econòmics".

En el decurs del títol tercer (articles del 42 al 54) i de la disposició transitòria quarta del projecte d'Estatut, es va configurant l'economia i les finances de la Generalitat.

Tres són els aspectes fonamentals en què es pot agrupar el contingut d'aquests articles:

1) El primer i més important estableix les relacions estrictament financeres entre la hisenda de l'Estat i la hisenda de la Generalitat. Els quatre primers articles del títol tercer —Finances i Economia— defineixen els ingressos patrimonials ordinaris i extraordinaris que han de finançar l'autonomia catalana.

L'article 42 està dedicat a definir els elements, delimitats amb criteri funcional i no de radicació, que constitueixen el patrimoni de la Generalitat. La descripció de la resta d'elements integrants de les finances de la Generalitat es descriu a l'article 43 que a la vegada correspon al desenvolupament i concreció de l'article 157 de la Constitució.

Tres dels epígrafs del paràgraf primer de l'article 43, fan referència a l'àmbit concret de la potestat tributària de la Generalitat, la qual podrà establir els seus propis impostos, taxes i contribucions especials. L'epígraf segon d'aquest mateix paràgraf enumera els impostos que l'estat haurà de cedir a la Generalitat: Impost sobre successions i donacions, sobre el patrimoni net, sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats, i impostos especials. Sense impostos cedits totalment per l'Estat, donades les dificultats per crear figures noves, és impossible de parlar d'autonomia financera.

L'epígraf tercer senyala els impostos estatals sobre els quals la Generalitat obtindrà un determinat percentatge de participació: renda de persones físiques, renda de societats, tràfic d'empreses, luxe (posteriorment valor afegit). És obvi que els impostos amb participació han de ser les rúbriques més importants en les quals se sostindrà la suficiència de la hisenda catalana.

El sistema de determinació dels percentatges de participació s'estableix en l'article 44 i la disposició transitòria quarta. La fórmula d'aquest article està basada en uns paràmetres objectius i es preveu que actuï al final del procés de transferències regulat per la disposició transitòria.

Completen el sistema d'ingressos de la Generalitat previstos en l'article 43, la possibilitat d'establir recàrrecs sobre impostos de l'Estat, la participació en els monopolis fiscals, els ingressos corresponents al fons de compensació interterritorial, l'emissió de deute i el recurs al crèdit.

L'article 45 conté un dels punts més importants de l'actual projecte d'Estatut, en assenyalar que, "la gestió tributària, la recaptació, la liquidació i la inspecció de tots els impostos estatals a Catalunya llevat dels monopolis fiscals i de la renda de Duanes, correspondran a la Generalitat", la qual actuarà com a delegada de l'Estat. Si bé en aquesta qüestió hi ha unanimitat entre tots els partits polítics catalans, per part del Ministeri de Finances existeixen fortes reticències a acceptar això que està previst a la Constitució.

2) També es recullen en el projecte d'estatut les bases per l'organització de la hisenda autònoma. Aquestes han d'entendre's com a principis generals que hauran d'ésser desenvolupats posteriorment per llei pròpia del Parlament de Catalunya (elaboració, aplicació del pressupost, etc.)

3) Per acabar, en el projecte d'estatut s'estableixen els trets característics del que ha d'ésser el sector públic econòmic català. L'article 53 faculta la Generalitat per constituir un sector públic econòmic autònom al qual es vincularà l'existent de l'estat en territori de Catalunya. I també "la Generalitat queda facultada per a constituir institucions de crèdit especialitzades i altres institucions necessàries per a la seva política econòmica".

IV. CONCLUSIÓ

Malgrat l'aridesa del tema és necessari aclarir que les finances previstes a l'Estatut, compatibles amb l'estructura d'estat definida a la Constitució, superen adequadament la simple descentralització de serveis que, lògicament no és acceptada pel poble de Catalunya i permeten mantenir des del punt de vista financer els nostres anhels d'autogovern.

maig de 1979

EDUCACIÓ I AUTONOMIA A CATALUNYA: MARC LEGAL PER A UNA ESCOLA AUTÒNOMA

Ramon Plandiura, Joan Perdigó, José Antonio López

L'objectiu d'aquest treball és el de situar el marc jurídic en el que s'haurà de desenrotllar l'activitat educativa a casa nostra a partir del moment en què l'autonomia política, l'Estatut de Catalunya sigui un fet. Per això començarem tractant el marc de la Constitució espanyola, bàsic per conèixer les possibilitats de l'autonomia en totes les àrees i concretament en la de l'ensenyament; continuarem amb l'anàlisi del Projecte d'Estatut de Sau i de les distintes alternatives d'administració educativa a què pot donar lloc. Finalment, tractarem l'etapa més immediata, la de la pre-autonomia, el text bàsic de la qual és el projecte de transferències aprovat pel Consell de Ministres el dia 20 de febrer proppassat i pendent encara de publicació, al menys en el moment de redactar aquest treball.

MARC CONSTITUCIONAL

L'actual Constitució espanyola situa l'ensenyament entre els drets fonamentals i les llibertats públiques bàsiques senyalades en la Secció Primera del Capítol Segon de la Constitució. Als efectes que ens interessin per aquest treball, això vol dir que la garantia de l'exercici d'aquest dret i llibertat bàsica del ciutadà que és l'ensenyament no és una obligació particular de l'Estat, sinó dels poders públics en general; així ho fa notar el mateix article 27 en els seus diferents apartats i, de forma més genèrica i amb referència al conjunt de drets i llibertats regulats en el Capítol Segon, l'apartat 1 de l'article 53.

No és ara el moment de caracteritzar el terme "poder públic" des del punt de vista constitucional i jurídic-administratiu. El que sí és clau és que les Comunitats Autònomes estan plenament incloses dins d'aquesta categoria, i per tant, llurs competències i obligacions en el camp de l'ensenyament tindran tota l'amplada que la mateixa Constitució fixi pels poders públics.

Per tal de trobar el marc de les atribucions conferides genèricament als poders públics i que pertoquen més concretament a les Comunitats Autònomes hem d'acudir, en primer lloc, als articles 148 i 149 de la Constitució que estableixen el llistat de competències de les Autonomies i de l'Estat, respectivament. El llistat d'atribucions de les Comunitats Autònomes és una relació de competències mínimes que ha de tenir tota entitat d'aquesta mena, competències que després de cinc anys poden ampliar-se dins el marc establert per al llistat de competències exclusives de l'Estat. Aquestes competències estatals, quant a la seva exclusivitat, es circumscriuen moltes d'elles a unes normes bàsiques, el desenvolupament de les quals queda obert en principi al conjunt de poders públics.

Pel que fa a l'ensenyament l'article 148, senyala per a les Autonomies unes competències realment reduïdes: el foment de la cultura, de la investigació, en el seu cas, de l'ensenyament de la pròpia llengua, i els museus, biblioteques i els conservatoris de música d'interès per a la Comunitat Autònoma. Ara bé, l'apartat 30 de l'article 149, atribueix a l'Estat les "normes bàsiques per al desenvolupament de l'article 27 de la Constitució, a fi de garantir el compliment de les obligacions dels poders públics en aquesta matèria.

Així doncs, les competències de les Autonomies en matèria d'Ensenyament queden delimitades entre els mínims marcats per l'article 148 i uns màxims definits per al marge de desenvolupament de les normes bàsiques de l'Estat que aquestes mateixes normes conferissin a les Comunitats Autònomes.

Tornarem més endavant sobre aquest tema de les normes bàsiques. Ara cal veure com la qüestió de la delimitació de competències no es redueix a la relació entre els articles 148 i 149 de la Constitució, sinó que també hi juga un paper fonamental la caracterització dels dos sistemes o classes d'autonomies que la Constitució estableix.

La Constitució de fet instaura un doble règim d'autonomia. El règim superior autonòmic és el que, d'acord amb la Disposició Transitòria Segona, correspon als "territoris que el passat haguessin plebiscitat afirmativament projectes d'Estatut d'Autonomia i en el moment de promulgar aquesta Constitució comptin amb règims provisionals d'autonomia", és a dir, Catalunya, Euskadi i Galícia. També poden accedir a aquest grau superior les comunitats que accedeixin a l'autonomia mitjançant el procediment establert per l'article 151.1, segons el qual la iniciativa del procés autonòmic ha de comptar a més a més de les Diputacions o els òrgans interinsulars corresponents, amb les tres quartes parts dels municipis de cadascuna de les províncies afectades, les quals representin, com a mínim, la majoria del cens electoral de cadascuna i sigui ratificada mitjançant un referèndum pel vot afirmatiu de la majoria absoluta dels electors. Un procediment veritablement complex i difícil.

El règim autonòmic de grau superior es caracteritza per estar dotat d'una Assemblea Legislativa pròpia; és a dir que aquestes comunitats tindran un veritable poder legislatiu que els permetrà dictar disposicions amb rang de llei per tal de regular cadascuna de les competències contingudes en el respectiu Estatut. En canvi les comunitats autònomes de règim ordinari únicament estan dotades de poder reglamentari, llevat dels casos en què, d'acord amb l'article 150, les Corts Generals els atribueixen la facultat de dictar, per elles mateixes, normes amb rang de llei. Ens trobem doncs davant d'un doble règim autonòmic que estableix per les comunitats que en el passat —o en el futur pròxim— han demostrat una major consciència nacional, un sistema d'autonomia política, i un sistema de mera autonomia administrativa per les regions amb una consciència menys formada.

En el terreny de l'ensenyament, això es concreta de la següent manera: les comunitats dotades d'autonomia administrativa veuran reduïda la seva activitat educativa a desenrotllar les competències oferides per l'article 148 (llengua, cultura i investigació pròpies, i museus, biblioteques i conservatoris). Aquestes migrades competències es podran ampliar al cap de cinc anys, prèvia reforma de l'Estatut, assumint el desenvolupament reglamentari de les lleis de l'Estat i de les funcions que aquestes encarreguin a les comunitats autònomes. Pel contrari les comunitats amb autonomia política poden ja incloure en el seu Estatut el conjunt de competències relatives a l'educació les quals desenvoluparan mitjançant lleis promulgades per la respectiva Assemblea Legislativa, d'acord amb les normes estatals bàsiques pel desenvolupament de l'article 27. Tornem a topiar aquí amb les "normes bàsiques" a partir de les quals les comunitats amb règim d'autonomia política poden legislar; cal, doncs, aclarir la seva naturalesa.

D'acord amb l'article 81 de la Constitució, el desenvolupament dels drets fonamentals i de les llibertats públiques —entre les quals es troba com ja hem assenyalat l'ensenyament— s'ha de fer mitjançant una *llei orgànica*, caracteritzada perquè la seva aprovació, modificació o derogació exigeix la majoria absoluta del Congrés en una votació final sobre el conjunt del projecte.

Aquesta llei orgànica, en la mesura que haurà de regular unes normes bàsiques a desenvolupar per les Comunitats Autònomes, d'acord amb l'article 149.30, cal que adopti la forma de *lleï-marc*, prevista per l'article 150.1 per aquells casos en què les Corts Generals atribueixin a alguna Comunitat Autònoma la facultat de dictar, per elles mateixes, normes legislatives dins dels principis, bases i directius fixats per la llei estatal marc.

EL MARC DE L'ESTATUT

El Projecte d'Estatut elaborat a Sau és fidel a l'exposició del marc constitucional que hem fet i respecta al màxim els marges de la Constitució tant pel que fa a l'ensenyament com pel que fa a la potestat legislativa. D'acord amb aquesta pauta d'exhaurir els límits constitucionals, l'article 16 del projecte d'Estatut atribueix a la Generalitat el compliment de totes les obligacions que l'article 27 de la Constitució atorga als poders públics, fent particular menció a l'ensenyament en tots els seus nivells. Per la seva banda, l'article 27 preveu la doble possibilitat de sol·licitar a les Corts Generals que les lleis marc i de bases que aprovin en matèries de competències exclusivament de l'Estat, atribueixin expressament a la Generalitat de Catalunya la facultat de dictar la corresponent legislació delegada; o la de que el mateix Parlament reclami la competència per l'elaboració i aprovació de reglaments generals de lleis estatals. En el primer cas és a dir, el desenvolupament de lleis marc, es preveu que aquesta atribució pot ser conferida tant al Parlament com al Consell Executiu. En el cas que ens ocupa, és a dir, el desenvolupament de la llei orgànica marc per l'aplicació de l'article 27 de la Constitució, és evident que l'atribució hauria de ser conferida al Parlament de Catalunya.

El marc, doncs, de l'autonomia política de Catalunya en matèria d'ensenyament, si s'aconsegueix mantenir l'actual redacció del projecte de Sau, és veritablement afalagador, ja que un cop aprovada la llei orgànica marc que caldrà que sigui quant més genèrica i abreujada millor, la Generalitat, mitjançant el Parlament, el Consell Executiu i la Conselleria de Cultura i Ensenyament podran donar a Catalunya un autèntic sistema educatiu autònom en tots i cadascun dels nivells de l'ensenyament. Les perspectives són, doncs, tan immenses que sortiria dels límits d'aquest treball l'especulació sobre les diferents alternatives d'aquest sistema educatiu autònom. Tan sols tractarem dels marges i possibilitats que les normes constitucionals i estatutàries donen per l'establiment dels diferents models d'administració pública autònoma, i concretament d'administració autònoma de l'ensenyament.

EL MODEL D'ADMINISTRACIÓ EDUCATIVA

El sistema d'organització administrativa territorial del que es doti la Generalitat és d'una importància cabdal, perquè aquesta decisió condicionarà l'organització territorial d'un sector com és l'ensenyament en el que és bàsic arribar a tots els nuclis de població en unes condicions igualitàries de qualitat pedagògica i d'eficàcia administrativa.

L'article 152.1 de la Constitució, pel que fa a les autonomies polítiques com la de la Generalitat de Catalunya, regula de forma explícita les bases de l'organització institucional autònoma: Assemblea Legislativa, Consell de Govern, President elegit per l'Assemblea i Tribunal Superior de Justícia. Pel contrari, la Constitució no estableix cap criteri concret d'organització administrativa de les autonomies, siguin del grau que siguin. L'única salvetat és que l'article 149.18 reserva per

l'Estat l'establiment de les bases del règim jurídic de les Administracions Públiques i del règim estatutari dels seus funcionaris —això darrer d'especial importància, com veurem més endavant—; tot i que en aquest cas sembla que les "normes bàsiques estatals" s'han d'orientar molt concretament a garantir als administrats un tractament comú davant de les distintes administracions públiques, i prou.

Així, doncs, la Generalitat té el camp obert per construir una Administració Pública moderna i progressiva que obviï els defectes inherents a les administracions tradicionals, burocratitzades i centralistes. Aquesta llibertat és reconeguda per la pròpia Constitució que en els articles 148.1 i 152.3 reconeix a les Comunitats Autònomes l'organització de les seves institucions d'autogovern, la tutela de l'administració Local i la facultat d'establir circumscripcions territorials pròpies. Tot això ve al cas d'esbossar els possibles models d'administració educativa territorial que pot adoptar la Generalitat, d'acord amb la Constitució i el projecte d'Estatut.

Un primer model seria el d'una administració central que rauria en la Conselleria de Cultura i Ensenyament, la qual disposaria d'una xarxa d'òrgans perifèrics que, com les Delegacions Provincials del Ministeri d'Educació, aplicarien territorialment la política educativa del govern central de la Generalitat; bàsicament, aquest model consisteix en reproduir a nivell de Comunitat Autònoma la mateixa estructura territorial de l'Administració Central de l'Estat espanyol.

Enfront el sistema d'administració perifèrica centralitzada hi ha el model d'administració indirecta o descentralitzada en les Corporacions Locals (municipis, comarques i ens supracomarçals o metropolitans). Segons aquest sistema d'organització territorial, les entitats locals, a més a més d'actuar les funcions pròpies, desenvolupen les competències que els delega o transfereix el govern central autonòmic. Això suposa que l'Administració autònoma exerceix les seves competències en matèria educativa a través dels Ajuntaments, Consells comarçals o supracomarçals, entitats metropolitanes i d'altres ens locals que d'acord amb la Constitució i el projecte d'Estatut pot crear la Generalitat.

Aquesta tècnica d'organització i administració territorial ofereix dues clares avantatges: en primer lloc, el compliment mateix dels principis que la Constitució fixa per a tota l'Administració Pública: eficàcia, descentralització i participació ciutadana. L'efectivitat d'aquest darrer principi asseguraria que la intervenció dels pares en el control i gestió dels centres mantinguts amb cabals públics no quedaria circumscrit a nivell de centre, sinó que aquesta participació s'estendria, mitjançant els representants més directes del ciutadà en els Ajuntaments i d'altres entitats locals, al conjunt de la problemàtica educativa del municipi o comarca, amb la possibilitat de connectar-la, en el mateix àmbit, amb altres àrees de la cultura, l'esport, la sanitat, etc. D'altra banda, és evident que és molt més senzill articular formes de participació de professors, pares i alumnes a nivell de les Corporacions Locals, per ser aquestes les institucions del poder polític que més a prop són de la societat civil, que no al nivell de les estructures perifèriques —Delegacions Provincials— no tant per manca de voluntat, que potser en alguns casos n'hi ha, sinó per impossibilitat de la pròpia estructura organitzativa. Un segon avantatge del model indirecte descentralitzat és la d'evitar la creació d'un farragós aparell burocràtic d'estil clàssic que no es fa adient amb la voluntat que hom suposa que ha de tenir la nostra Generalitat de constituir, com dèiem abans, una Administració moderna i progressista, que pel fet de ser de nova planta pot obviar, fàcilment en principi, els defectes de les administracions clàssiques.

Aquest model és el que segurament s'acosta més a les previsions que fan el projecte de Sau, el qual sempre que toca el tema de l'organització territorial fa referència al municipi i a la comarca com a estructures bàsiques. No cal dir que aquesta opció organitzativa d'administració territorial descentralitzada en les entitats locals, ha de comportar, d'una banda una profunda reforma de l'Administració Local, que d'acord amb les normes bàsiques estatals, haurà de realitzar el Parlament de Catalunya; i d'altra banda un seriós estudi del conjunt de competències i funcions susceptibles de delegació o transferència als Ajuntaments i d'altres entitats locals, i de les que haurà de retenir el Consell Executiu i la Conselleria de Cultura i Ensenyament de la Generalitat.

L'ADMINISTRACIÓ EDUCATIVA AUTÒNOMA I ELS SEUS FUNCIONARIS

Menció especial, dins el tema del model d'administració autònoma, és el dels funcionaris que, en el cas de l'ensenyament i tant del personal docent com no docent, constitueix la clau de bóveda de l'autèntica autonomia. Com hem senyalat ja repetides vegades, l'article 149.18 de la Constitució reserva per l'Estat les bases del règim jurídic de les Administracions públiques i "*el règim estatutari dels seus funcionaris*". Tornem a topiar, doncs, amb la qüestió de les "normes bàsiques estatals", en aquest cas el de les normes bàsiques de la "funció pública", l'elaboració de les quals per les Corts Espanyoles donarà la mida exacta de l'autonomia en dada supòsit concret. Per tal de clarificar aquesta qüestió, en el cas del personal al servei de l'administració educativa, cal relacionar dues afirmacions claus que fa el projecte d'Estatut: l'atribució a la Generalitat de la competència exclusiva en matèria d'ensenyament i el desenvolupament legislatiu i executiu del règim estatutari dels seus funcionaris. D'acord amb la primera afirmació, tots els funcionaris depenents dels Ministeris d'Educació passarien, un cop aprovat l'Estatut, a ser funcionaris de la Generalitat, adoptant totes les mesures correctores i de transició que siguin necessàries; com a tals funcionaris de la Generalitat, passarien a regir-se pel règim estatutari que la Generalitat, desenvolupant legislativament (Parlament) i executant (Consell Executiu) les normes bàsiques estatals en matèria de Funció Pública.

Són aquestes normes bàsiques estatals, l'Estatut de la Funció Pública en definitiva, el que ha de resoldre el problema del pas del sistema de cossos únics estatals al de cossos diversificats en cada una de les Comunitats Autònomes, així com de donar solució a la necessària intercomunicació entre els mateixos. És per això que cal que aquesta llei estatal no passi decepercebuda, perquè en el seu contingut ens hi juguem, de fet, el contingut real de l'autonomia de Catalunya, tant en els camps de l'ensenyament, com en el d'aquells altres sectors de l'Administració Pública que passin a mans de la Generalitat. Atenció, doncs, a l'Estatut de la Funció Pública.

En aquest ordre de coses, cal fer esment de l'Avant-projecte de Llei de Bases de la Funció Pública preparat per l'anterior Ministeri de la Presidència. Els trets fonamentals d'aquest avant-projecte, pel que fa a l'objecte del nostre treball, són els següents:

1. Previsió de cossos de funcionaris diferenciats per l'Administració Central, la Institucional i, també, per les Administracions Territorials, en les que, d'acord amb l'article 137 de la Constitució queden incloses les Comunitats Autònomes, junt amb els Municipis i les Províncies.
2. Creació, per cada Administració Territorial d'un òrgan de control, coordinació, ordenació i règim retributiu del personal propi. Aquest òrgan tindrà atribuïdes, així mateix, les competències que en el seu àmbit corresponguin a la Inspecció General de la Funció Pública. Tanmateix,

però, la “direcció política”, o més ben dit, la “direcció de la política de personal” de totes les administracions públiques estarà a càrrec d'un organisme estatal depenent de la Presidència del Govern.

3. Plena autonomia per la selecció, formació i perfeccionament dels funcionaris de cada Administració Territorial o Comunitat Autònoma. L'accés s'haurà de realitzar d'acord amb les normes bàsiques de convocatòria pública i proves basades en principis d'igualtat, mèrit i capacitat. Cal remarcar que l'avant-projecte dóna el mateix valor tant a les proves teòriques com a les pràctiques.
4. L'avant-projecte, fins aquí tan positiu, preveu, però, la possibilitat d'ampliar els anomenats Cossos Nacionals a l'àmbit de les Administracions Territorials. Això vol dir, per exemple, que ni tan sols es planteja la reducció d'aquests cossos a l'Administració Local —Secretaris, Interventors i Dipositaris d'Ajuntaments—, sinó que es podrien ampliar al sub-grup de Tècnica d'Administració General de les Corporacions Locals (llicenciats en Dret i Econòmiques), o el que fóra més greu com la creació de cossos “nacionals” de Secretaris, Interventors i Dipositaris de les mateixes Comunitats Autònomes.

De manera semblant, doncs, es podrien mantenir “cossos nacionals d'ensenyants” de les Administracions Territorials, tot i que, com en el cas de la Generalitat, el seu Estatut d'Autonomia els atribueixi el conjunt de competències i obligacions que la Constitució atorga als poders públics en matèria d'educació. Això provocaria que, en matèria de funcionaris, l'etapa ja autonòmica no es diferenciés gaire de l'etapa pre-autonòmica.

A part d'aquesta objecció notable, també cal tenir en compte que la mateixa tècnica legislativa de “lleis de bases” pot comportar un greu impediment, en el sentit de què el seu posterior desenvolupament per les Assemblees Legislatives autònomes sigui una realitat. En principi, i d'acord amb l'article 82 de la Constitució, la llei de bases és la tècnica emprada per les Corts Generals per delegar al Govern la potestat de dictar normes amb rang de llei sobre matèries determinades que no facin referència als drets fonamentals i llibertats públiques, (l'educació, doncs, no pot ser objecte d'una llei de bases sinó d'una llei orgànica, com ja hem dit abans). En canvi per atribuir a les Comunitats Autònomes la facultat de dictar, per elles mateixes, normes legislatives en matèries de competència estatal, cal utilitzar la tècnica legislativa de “lleis-marc” —diferent, en principi, de la llei de bases—, la qual fixarà les directrius en les que s'haurà de desenvolupar la llei autònoma.

Així les coses, es podria entendre que la llei de bases de la Funció Pública, pel fet de ser llei de bases, només pot ésser desenrotllada pel Govern. Per a què les Comunitats Autònomes puguessin desenvolupar, amb lleis pròpies, les normes bàsiques estatals en matèria de funció pública, aquestes normes haurien d'adoptar la forma de llei-mare, no la de llei de bases. Segurament en previsió d'aquest entrebanc formal, l'article 27.2 del Projecte d'Estatut contempla la possibilitat que la Generalitat pugui sol·licitar a les Corts Generals que tant les lleis marc com les de bases que aprovin en matèries de competència exclusiva de l'Estat, atribueixin, expressament, a la Generalitat la facultat de legislar en desenvolupament de les esmentades lleis estatals.

Les observacions que fins ara hem fet al voltant de l'avant-projecte que el Govern té, ens fa repetir un altre cop: atenció a tot el que faci referència a la funció pública; està en joc el contingut real de l'autonomia.

L'ETAPA PRE-AUTONÒMICA: TRANSFERÈNCIES D'ENSENYAMENT A LA GENERALITAT DE CATALUNYA

En ésser constituïda la Comissió Mixta de traspassos Administració de l'Estat-Generalitat, fou decidit que respecte d'ensenyament el primer bloc que fóra objecte de traspàs seria els nivells de Pre-escolar i EGB.

La part catalana de la Comissió Mixta preparà la primera proposta per negociar amb el Ministeri d'Educació. En aquestes negociacions apareixen —tal com va ser àmpliament difós als mitjans de comunicació— dues dificultats concretes: una relativa a les competències sobre els centres privats i l'altre referent al servei d'Inspecció tècnica.

Després de noves negociacions l'Administració Central accedeix a les pretensions de la part catalana respecte dels centres privats i s'arriba a una fórmula d'acord respecte de la Inspecció Tècnica.

Aquest acord global fou aprovat pel Ple de la Comissió Mixta de Transferències Administració Central-Generalitat de Catalunya en la seva sessió del 25 de setembre de 1978. El text oficialment aprovat va ésser publicat a la premsa i s'inclou en aquest treball com Annex. Aquests acords, negociats durant tot un any, aprovats ja fa set mesos necessiten, per ésser efectius que se'ls redacti en forma jurídica de Decret, que s'aprovi aquest en Consell de Ministres i seguidament es publiqui en el Butlletí Oficial de l'Estat; fases totes elles purament formals i que incomprendiblement encara no han estat cobertes.

En la referència del Consell de Ministres del 20 de febrer de 1979, s'inclouïa un acord sobre transferències d'ensenyament a la Generalitat de Catalunya. Es tractava del decret recollint les transferències aprovades el 26 de setembre de 1978 del Ple de la Comissió Mixta? Si és així, per què no es publica aquesta disposició al BOE? Ja fa gaire bé tres mesos d'aquest acord del Consell de Ministres del 20 de febrer i la seva publicació continua sense aparèixer i l'Administració Central no ha donat cap explicació pública que justifiqui el fet. Per tant no és molt aventurat suposar que la referència als traspassos feta en l'esmentat Consell de Ministres, just deu dies abans de les eleccions generals tenia un caire clarament electoralista.

Resumint, doncs, podríem dir que les negociacions sobre transferències d'ensenyament en els nivells de Pre-escolar i EGB estan en un punt d'"impasse" inexplicable donat que existeixen uns acords plenament acceptats per ambdues parts.

L'ETAPA PRE-AUTONÒMICA I ELS FUNCIONARIS

L'acord de transferències a la Generalitat provisional en matèria d'ensenyament, adoptat per la Comissió Mixta té les característiques generals de la resta de traspassos fets fins ara; es tracta d'una descentralització administrativa, tot i que no preveu exercici del poder reglamentari sobre les competències transferides.

Entre els aspectes que contempla l'acord cal fer especial referència a la situació administrativa en què queden els funcionaris afectats. Aquests funcionaris són, bàsicament, els membres del Cos d'Inspectors Professionals d'Ensenyament Primari, així com els funcionaris docents i no docents

relacionats amb l'educació pre-escolar i EGB. Les condicions en què es realitza aquest traspàs de personal són les establertes en el mateix acord i les que preveuen les disposicions generals sobre Funció Pública avui vigents.

Pel que fa a les condicions dels propis acords adoptats per la Comissió Mixta, resalta la de la dependència orgànica de l'Administració de l'Estat i la dependència funcional de la Generalitat. Aquesta distinció que es fa, concretament, quan es parla de la Inspecció d'Ensenyament Primari, és de fet extensible a tot el personal afectat pels traspassos. Això és així perquè, si bé aquesta va ésser la fórmula per arribar a un acord respecte de la Inspecció, pocs dies abans d'adoptar-se formalment els acords per la Comissió Mixta, el BOE del 21 de setembre de 1978 publicava el Real Decret 2218/78, de 15 de setembre, pel que es determinava el règim del personal de l'Administració de l'Estat afectat per les transferències de funcions i serveis als Ens Pre-autonòmics.

La dependència orgànica comprèn, essencialment, totes aquelles competències que fan referència a la pertinença d'una persona a la Funció Pública. Així entrarien dins de la dependència orgànica les formes d'accés al funcionariat, el nomenament, la presa de possessió de la plaça, la carrera administrativa, els trasllats, les excedències de tots tipus, el règim disciplinari, la separació del servei i la declaració de jubilació. La dependència funcional comprèn tot el que es refereix a la gestió de personal. És precisament la gestió del personal la que recull el Reial Decret 2218/78, esmentat; d'acord amb aquesta disposició, la dependència funcional facultava als Ens Pre-autonòmics a exercir, en relació amb els funcionaris afectats les següents competències bàsiques:

- a) Les derivades de les facultats traspassades en matèria de direcció, ordenació i inspecció dels serveis.
- b) L'adscripció o destí dels funcionaris a llocs de treball concrets, llevat el cas de què el sistema de previsió d'aquests llocs estigui sotmès a una normativa específica.

A més a més, s'inclouen dins de la dependència funcional la concessió de vacances, permisos i llicències, aprovació de comissions de serveis dins els òrgans pre-autonòmics, compatibilitats i recom-penses, així com l'assistència social que el propi Ens pre-autonòmic estableixi. També s'inclouen les competències relacionades amb el règim disciplinari de les faltes lleus. Respecte de les faltes greus i molt greus, l'ens pre-autonòmic només pot iniciar l'expedient disciplinari i adoptar les mesures provisionals pertinents, per exemple, la suspensió de feina i sou.

Com a concessió dins del que en podríem dir àrea de la dependència orgànica, cal fer esment de la possibilitat de què la Generalitat formuli iniciatives i propostes de prioritats en els concursos de trasllats, que l'Administració Central haurà de tenir en compte.

Un altre sector de competències que també contempla el Reial Decret que comentem és la sub-rogació de l'ens pre-autonòmic en la titularitat dels contractes administratius i laborals i la possibilitat de continuar contractant personal en ambdós règims, dins dels crèdits corresponents.

BREUS CONCLUSIONS

Després de tot el que fins aquí s'ha considerat i valorat, podem afirmar que en matèria d'ensenyament la possibilitat d'una autonomia plena pot ésser una realitat si el Projecte d'Estatut de Sau

conserva la seva actual redacció i no es tergiversa la voluntat clarament autonòmica de la Constitució.

Pel que fa a l'actual etapa pre-autonòmica cal posar de relleu l'impasse en què ens trobem, únicament imputable a l'Administració Central. Aquesta situació és cada cop més contradictòria amb la realitat social, especial ara que els nous Ajuntaments iniciaran una tasca de coordinació de la política educativa municipal i comarcal, en continuació l'activitat duta a terme per les Comissions d'Ensenyament que han vingut funcionant amb força empena a moltes de les nostres viles i ciutats.

Barcelona, onze de maig de mil nou-cents setanta-nou.

TEXT ARTICULAT DE LES TRANSFERÈNCIES D'ENSENYAMENT

El ple de la comissió mixta va aprovar el passat 26 de setembre les transferències de competències, serveis i funcions següents, en els nivells d'educació pre-escolar i EGB, en síntesi:

1. Seran d'aplicació a Catalunya els principis generals i l'estructura actual del sistema educatiu, tal com estan configurats a la Llei General d'Educació.
2. La Generalitat tindrà competència —amb el compliment de les orientacions pedagògiques i programes dictats pel Ministeri d'Educació— per donar instruccions complementàries, sense perjudici de l'autonomia dels centres docents reconeguts per la LGE.
3. L'articulació dels llibres de text i material didàctic a utilitzar als centres docents radicats a Catalunya correspondrà a una comissió mixta.
4. Correspondrà a la Generalitat assumir les funcions i establir els serveis d'orientació educativa i professional que es recullen a l'article 127 de la LGE en tant que afecten a EGB i parvulari.
5. Complint els mínims establerts per l'Administració de l'Estat, la Generalitat tindrà competències per a la distribució anyal del calendari escolar, la determinació del nombre de dies lectius, així com per a la distribució de l'horari setmanal de classes.
6. La Generalitat podrà establir i implantar mètodes de recuperació per a aquells alumnes que no aconseguixin una evolució satisfactòria.
7. La Generalitat organitzarà i coordinarà l'Educació Permanent d'Adults d'acord amb el pla nacional corresponent.
8. La Generalitat organitzarà i coordinarà l'Educació Especial d'acord amb el pla nacional corresponent.
- 9.A. El Servei d'Inspecció Tècnica dels centres docents radicats a Catalunya s'exercirà amb els següents criteris:
  - a) La Inspecció d'Ensenyament Primari a Catalunya dependrà funcionalment de la Generalitat.
  - b) No obstant això, l'esmentada Inspecció vetllarà pel compliment de les competències que manté el Ministeri d'acord amb les instruccions que aquest departament cursi a través de la Generalitat.
  - c) La Inspecció Primària informarà periòdicament al Ministeri sobre el compliment de les esmentades competències a l'àmbit territorial de Catalunya, per conducte de la Generalitat.
  - d) La Inspecció d'Ensenyament Primari dependrà orgànicament de l'Administració Central de l'Estat.
- B. La Inspecció General de Serveis i la Inspecció Central d'Ensenyament Primari conservaran les funcions que tenen encomanades actualment.
10. Correspondrà a la Generalitat la inscripció en un registre públic de tots els centres docents de Pre-escolar i EGB que es creïn o autoritzin a Catalunya. Els que ja estiguin inscrits al registre del Ministeri, quan entri en vigor aquesta disposició, seran comunicats al registre de la Generalitat amb caràcter immediat.

11. És competència exclusiva de la Generalitat proposar la creació i regular el funcionament dels centres pilots i experimentals a Catalunya.
12. Amb subjecció a la planificació general, la Generalitat tindrà competència per a la programació dels centres públics, la seva localització, la realització de convenis amb els entes locals per a la provisió de sòl edificable, la seva construcció i equipament i proposta de creació de centres nous.
13. Amb subjecció als mòduls estatals i sense excedir dels fons assignats, la Generalitat de Catalunya tindrà competència per fixar les normes tècnico-arquitectòniques, per entendre en les qüestions relatives a l'elaboració de projectes i execució de programes de construccions i equipaments de centres públics i per adaptar en cas necessari les normes sobre límits màxims d'alumnes per aula o professor i dimensió màxima dels centres.
14. Correspon a la Generalitat tramitar i resoldre, d'acord amb les disposicions generals que dicti l'Administració de l'Estat, les sol·licituds d'autorització per a l'obertura i funcionament de centres privats, com també les modificacions de l'esmentada autorització.
15. La Generalitat administrará els fons que s'assignin per part de l'Estat en concepte de subvencions per a la construcció i equipament de centres docents privats a Catalunya.
16. Mentre subsisteixi el règim actual de subvencions a la gratuïtat, la seva concessió serà competència de la Generalitat, la qual l'exercirà d'acord a les normes generals dictades o que es dictin per a aquest fi. A aquests efectes es transferirà a la Generalitat la part corresponent dels crèdits consignats a aquest fi.
17. La Generalitat tindrà competències per a la realització de programes de perfeccionament científic i pedagògic del personal docent.
18. Correspondrà a la Generalitat, en col·laboració amb l'Administració de l'Estat, impulsar i desenvolupar els estudis sobre les necessitats a curt i mitjà termini, preparar i actualitzar el mapa escolar, actuar en matèria de producció d'estadístiques d'ensenyament i participar en la preparació dels avantprojectes pressupostaris de l'Estat en matèria d'Educació.
19. Es transfereixen les competències del Ministeri d'Educació en relació amb l'Assegurança Escolar, serveis de menjador, allotjament i transport escolar, com també les funcions de les delegacions provincials en matèria de beques i ajudes d'estudi.

Als efectes d'execució d'aquests acords, el document especifica també que es transferiran a la Generalitat la quantia corresponent dels crèdits consignats en els Pressupostos Generals de l'Estat i que es traspasarà tot el personal i llocs de treball que corresponguin a les competències transferides, en especial el professorat docent i no docent destinat als centres d'educació pre-escolar i general bàsica a l'àmbit territorial de Catalunya.

ELEMENTS PER A LA RENOVACIÓ ESCOLAR

Grup de Recerca Educativa a Catalunya

En primer lloc cal dir que tot el que aquí s'exposarà és fruit d'unes discussions que han tingut lloc dins G.R.E.C. (Grup de Recerca Educativa a Catalunya), que des de fa un any aglutina una sèrie de professionals de l'ensenyament (psicòlegs, mestres, pedagogs...). Això, doncs, seria un primer esquema per unes futures discussions on cada punt tractat hauria d'ésser objecte d'un estudi molt més detingut i profund.

Quant al tema que ens ocupa, cal dir que tota renovació dins el camp de l'educació cal que vagi acompanyada d'una renovació d'estructura. Tots coneixem casos en què s'ha intentat portar a terme una renovació pedagògica que amb el temps, ha resultat un fracàs perquè s'ha canviat la forma però no el fons. La mitificació tant de grups, com de personatges de l'ensenyament ha portat sovint a l'aplicació lineal d'algunes tècniques quedant-se en la forma exterior i donant lloc a interpretacions diverses. S'han aplicat noves tècniques en un ambient que no era del tot favorable.

Quant al tipus d'escola que primer se'ns acut pensar com la que hauria de passar de forma prioritària a la Generalitat, senyalem naturalment a aquella que ara depèn d'una manera total de l'administració central, és a dir, l'escola estatal.

Per tant per una renovació escolar dins un marc autonòmic cal que hi hagi uns veritables traspassos a la Generalitat, i que aquesta reculli les nostres aspiracions dins del camp de l'educació (d'alguna manera és important una primera reflexió sobre quines són aquestes aspiracions majoritàriament) i que ens doni un cert marge per poder canviar quelcom. Caldrà que aquesta Generalitat no sigui un òrgan burocràtic sinó que ha d'establir una relació molt estreta amb les diferents conselleries: Cultura (educació d'adults...), Sanitat (minusvàlids, deficients, higiene, dietètica, planificació familiar...), Urbanisme (escoles pràctiques adequades al medi, mitjans de comunicació al servei de l'escola), Economia (distribució racional...). D'aquesta manera s'evitarien moltes despeses que es donen actualment com pot ser les arribades als centres de material no sol·licitat i per tant inutilitzable en la majoria dels casos. També s'haurà d'establir un pla d'organització i planificació amb les comarques i municipis.

Dins d'aquests traspassos caldria que hi hagués el de la contractació del professorat, per tal d'aconseguir una estabilització dels equips de mestres de les diferents escoles. Cal abolir els trasllats forçosos, les places provisionals, i estudiar noves formes d'accés i d'obtenció de plaça a les escoles.

Cal un reciclatge del professorat a tots els nivells per posar-se al dia urgentment amb la llengua i continguts catalans. Caldria així discutir, si caldria o no allargar, i com, els estudis de Magisteri per arribar a una més gran professionalització dels ensenyants.

La inspecció ha de passar també a la Generalitat. Caldrà preveure mesures concretes de control al seu càrrec. Les tasques prèvies i essencials per aquest control seran les de regular i planificar, vetllant per la transmissió de la nostra cultura a les escoles.

Al moment de pensar en la renovació de l'escola, hi ha molts punts per a plantejar-se, però ens centrarem en aquells que coneixem més i que per a nosaltres són molt importants:

- Organització
- Gestió
- Didàctica (continguts, programació, material escolar).

ORGANITZACIÓ I GESTIÓ

Actualment, hi ha un marc legal sobre l'organització de les escoles, verticalista, igual per tot l'Estat. És cert que hi ha escoles que se'n surten d'aquest marc per diferents raons (pensem en les escoles sense direcció, amb equip directiu), si bé aquesta organització no és reconeguda. Nosaltres pensem que la Generalitat ha de sentar uns principis suficientment amplis perquè cada escola es pugui organitzar i gestionar segons la seva situació i problemàtica.

A l'organització i gestió s'han de tenir presents distints estaments relacionats de manera més o menys directa amb l'escola (ens referim a Professorat, Personal No Docent, Alumnes, pares, barri, sindicats...).

DIDÀCTICA

En principi, creiem que l'estructura d'E.G.B., no és el marc més adequat per portar a terme una renovació pedagògica (tenim per exemple el cas cada cop més freqüent que nivells d'aprenentatge no coincideixen amb el nivell real del nen segons de quina matèria es tracti); però ja que cas d'un traspàs imminent seria l'estructura que ens trobaríem, emmarquem la renovació amb aquestes bases. Quant als continguts de les matèries considerem que no és vàlida una traducció dels actuals, sinó una estructuració i adequació a la realitat catalana (la seva geografia, història, llengua...).

La catalanització de l'escola no podrà portar-se a terme si abans no existeix un currículum que tingui en compte les arrels històriques i culturals del país, però que permeti, (bo i així), la possibilitat d'un treball diferent segons el lloc en concret de cada escola. Queden aquí inclosos des de diferents comarques o regions fins a barris perifèrics de grans ciutats. En el cas de famílies procedents d'altres cultures, cal que la trobada dels alumnes amb les arrels d'un país on estan vivint no representi ni un fet traumàtic ni una renúncia a les seves pròpies arrels. Aquesta catalanització s'ha de donar per un canvi de plantejament de la cultura catalana a l'escola. Això implica un reciclatge molt profund del professorat i l'ajuda d'un material didàctic que no existeix (llibres, programacions, recull de costums...). Així creiem important que l'escola tingui elements materials que permetin incloure dins del programa escolar matèries com: Psicomotricitat, Música, Expressió...

Per altra banda hi ha aspectes didàctics o bé de gestió (però que condicionen la didàctica) que tenen força importància i caldria solventar:

- a) Fraccionament de l'escola. Queden aquí inclosos diferents tipus:
  - Per una banda la manca de lligam entre Llar d'infants, Parvulari i l'ensenyament d'E.G.B. significa un salt molt fort i a vegades traumàtic per al nen que a vegades canvia d'un establiment a un altre, i per altra la falta d'informació sobre l'alumne del mestre que el rep.

- Fraccionament en la mateixa escola per manca d'estabilitat en la plantilla amb la consegüent manca de programacions verticals per tot el centre i la diversificació de sistemes didàctics en un mateix centre.
  - Falta de connexió dins les diferents escoles de petites poblacions o dins les diferents zones urbanes. Se'ns acut aquí, la necessitat de potenciar les activitats i les jornades pedagògiques conjuntes. Es podria així mateix portar a terme un treball conjunt de departaments que estalviaria molta feina i temps, i enriquiria l'experiència dels ensenyants.
- b) Nombre d'alumnes per classe. És ja una cosa evident que un nombre excessiu de nens deteriora la qualitat de l'ensenyament. Caldria, doncs, una limitació per llei del nombre d'alumnes a un màxim de trenta, com ja fa temps s'està reivindicant per part de molts sectors de l'ensenyament.
- c) El llibre de text: s'hauria de plantejar a l'educador si el llibre de text únic és el mitjà adequat com a eina de treball dins la classe, o bé fóra millor obtenir una bona biblioteca de classe incloent-hi llibres realitzats pels mateixos alumnes.
- d) Avaluacions: pensem que actualment les avaluacions que es fan a l'escola no recullen tots els aspectes que volem conèixer de l'alumne. En l'actual llei d'E.G.B. malgrat vol recollir actituds d'atenció, capacitat, etc... per fer l'avaluació, la realitat és que només es mesura en general el moment de passar de curs les aptituds pròpiament instructives que han de ser superades. Pel que creiem que no està ben resolta l'avaluació i s'han de buscar noves alternatives.

maig 1979

ANNEX

- El medi rural en la formació del mestre.
- Autonomia i Educació Física a l'E.G.B.

EL MEDI RURAL EN LA FORMACIÓ DEL MESTRE

(Experiència pilot en un curs de l'Escola de Mestres de St. Cugat del Vallès)

1. La formació del mestre a les Escoles de Mestres respon a uns continguts i mètodes que, pràcticament, només poden escapar de la pura abstracció a través de la insuficient experiència que proporcionen les pràctiques.

Entre nosaltres no és encara possible, com seria de desitjar, una preparació específica per mestres que poden anar a ambients diferents: ambients de forta presència immigratòria o ambients autòctons, ambients de centre de ciutat o de perifèria, medi rural o medi urbà.

El fet de no tenir presents, en la preparació les diferències antropològiques del destinatari pot convertir el mestre en un "tècnic de la transmissió de coneixements", amb capacitat didàctica per a fer comprendre uns determinats continguts, però desarrelat del medi.

Sigui perquè el nostre univers cultural és un univers de cultura urbana, sigui perquè la major part dels mestres provenen de ciutat, les Escoles de Mestres transmeten una cultura excessivament estandaritzada, si algun tipus de cultura transmeten, i si algun nen tenim present és el de ciutat.

- 1.1. L'Escola de Sant Cugat s'havia preocupat d'aquesta problemàtica moltes vegades i l'objectiu que portà al plantejament del present treball fou aquesta necessitat d'obrir camí vers la preparació d'una metodologia específica per a aquells alumnes que aniran a l'escola rural, proporcionant-los unes eines particulars.

Es tractava, doncs, de viure la realitat escolar d'un poble, la seva problemàtica, la seva dinàmica i les seves possibilitats, al mateix temps que ens proporcionava elements de reflexió sobre les actituds i capacitats del mestre que hi havia de treballar.

- 1.2. Aquests objectius exigien, si no volíem caure en l'observació freda, i sovint superficial, del foraster que visita una comunitat ja formada, plantejar-se seriosament la metodologia a emprar. És precisament aquí on rau, si és que n'hi ha, l'originalitat de l'experiència.

En primer lloc, calia aproximar-se al màxim a la realitat que preteníem estudiar, l'escola rural, coneixent i analitzant la més gran quantitat d'elements significatius de la població. El mètode emprat preferentment en els treballs de camp en ciències socials ha estat l'enquesta. L'enquesta, però no ens servia, o al menys no ens servia si no trobàvem un element nou que trenqués la barrera, inevitable, entre l'enquestador i l'enquestat. Fou per això que es decidí anar a fer una estada al lloc escollit: Vallbona de les Monges.

2. Segons la divisió comarcal de la Generalitat, Vallbona pertany a l'Urgell. Malgrat això, els seus trets físics i els seus conreus l'identifiquen plenament amb la Segarra. La vinya, l'oli i el cereal convertiren, durant tot el segle passat, la Vall del Corb en una contrada relativament pròspera i escenari de les guerres carlines, amb tot el que això significava de violència i de defensa del territori fonamentada en l'estructura clàssica i religiosa de la família.

Vallbona ha crescut a redós del monestir cistercenc, que ha estat, alhora, el centre i l'ombra del poble, i és en l'actualitat un nom més en la llarga llista dels nostres pobles que han vist marxar la seva gent cap a les àrees industrialitzades del Tarragonès i de Lleida i, sobretot, vers l'àrea metropolitana de Barcelona. De la mateixa forma que la gran part de la terra s'ha anat

convertint en terra erma, han anat desapareixent, a poc a poc, els serveis i les institucions que li donaren vida, entre elles l'Escola.

Del cens total de 130 habitants (el 1975) sols una quinzena són en edat escolar. Cada matí l'autocar del transport escolar recorre nou dels pobles de la Vall del Corb i porta els nens a l'escola concentrada de St. Martí de Maldà.

Aquest empobriment econòmic, cultural i humà crea, en els veïns que hi resten, un estat d'ànim de pessimisme substancial en veure tan difícils les vies de futur, tant per a ells com per als seus fills. L'únic camí obert és el que han seguit tants d'altres: l'emigració a la ciutat deixant darrera segles d'arrelament al país.

En escollir Vallbona com a lloc per començar l'experiència tot això ja ho sabíem. Vallbona és el món rural amb quasi tota la seva puresa i duresa. El que no sabíem era la reacció de la gent, i els instruments de treball de què disposaríem.

3. Per tal d'organitzar el treball sense trencar massa el funcionament acadèmic de l'Escola de Mestres, i alhora observar les diferents etapes de la vida del poble al llarg de l'any, decidíem distribuir-lo en tres setmanes, una per trimestre, amb un tema central d'estudi per cada una.
- 3.1. Havíem decidit que l'enquesta formal no servia. Calia anar a Vallbona i fer-se acceptar per la població per tal que fos ella qui ens ajudés a marcar les fites i a fer la descoberta. Al mateix temps, calia conèixer al màxim les dades objectives sobre la població i la seva activitat econòmica. El treball de la primera setmana es centrà, doncs, en tres elements:
  - a) estudi de fonts estadístiques i documentals: cens de població, cens agrari, cadastre de la propietat, fotografies aèries, bibliografia...
  - b) contacte amb els plantejaments sindicalistes de la Unió de Pagesos.
  - c) discussió dels resultats amb la mateixa gent del poble per tal de contrastar els elements descoberts i obrir un debat amb la població.

Per donar-nos a conèixer es convocà una reunió per a tothom on els vàrem exposar els nostres objectius, deixant molt clar que els necessitàvem a ells per aprendre i oferint-nos a participar a la collita d'olives, que començava aquells dies, repartits per les colles que ens volguessin acollir.

La nostra proposta fou ben acceptada i el nostre treball de recerca començà per una diversitat de camins:

- la convivència durant dos dies en la collita d'olives, participant del treball i de la conversa, tant al camp com al molí al vespre.
- la centralització de les tasques d'estudi, recerca i elaboració de dades en una sala (l'antiga escola de nens) que restava oberta sempre a tothom per anar a observar el nostre treball o a conversar sobre el que anàvem fent. Aquest fet permeté rebre moltes aportacions de la gent que hi venia, alhora que es recuperava, per a serveis culturals, l'escola abandonada des de la concentració escolar.
- la recollida d'elements culturals dispersos, i sovint poc valorats, que es conservaven a les cases: eines de treball, documents, estris casolans, fotografies, labors...
- les converses informals amb la gent, tant al carrer com a les cases on erem convidats a entrar.

Els lligams que s'anaven creant, a més del treball sobre les fonts documentals, varen confluïr en una trobada general a la qual assistí gran part de la població i en què s'exposaren els interrogants i problemes que havien anat sorgint durant el nostre treball. El diàleg fou interessant, ric i ple de suggerències per a nosaltres. Estàvem entrant dins la realitat de Vallbona conduïts

per la gent del poble i acceptats per ells. L'enquesta donava els seus resultats, però per una nova via.

La setmana del segon trimestre la podríem dedicar, ja, a parlar de l'escola rural servint-nos d'aquesta mateixa metodologia. Els problemes de la demografia, la propietat agrària i de l'oli eren, no sols coneguts, sinó també una mica viscuts.

- 3.2. Durant la segona setmana ens centràrem en l'estudi de la problemàtica de l'escola. Aquest cop l'experiència no es reduí a Vallbona sinó a tots els poblets que concentren la població infantil a St. Martí. Entre els nou pobles no hi ha ni tan sols un cens suficient per a poder fer una escola graduada completa.

El contacte directe amb l'escola rural des de dins, la xerrada haguda, tant amb els propis mestres de St. Martí, com amb d'altres mestres rurals (alguns d'ells avui presents) vinguts expressament a Vallbona durant el cap de setmana, les converses amb les famílies, el desplaçament als diversos pobles, etc., foren els mitjans que empràrem per tractar temes com: les limitacions i possibilitats, els avantatges i desavantatges de la concentració i de la unitària, les possibles alternatives, relació entre la necessària catalanització de l'escola a les contrades rurals catalanes i les contradiccions amb el sistema d'accés dels mestres, la manca de perspectives per al noi un cop acabada l'E.G.B., els problemes específics del mestre tant en la seva vida professional com privada: l'abandó i manca de dotacions en què es troben les escoles, l'aïllament del mestre, el mestre com a figura pública en una societat d'horitzons tancats...

Volguérem, també, estudiar l'escola des de fora estant, com a institució cultural, que és, en mig d'un poble: la relació amb els pares, el sentiment de pèrdua de quelcom valuós pels pobles que s'han quedat sense escola —l'escola, i el mestre, com a institució, estímul en el poble, l'alegria de la quitxalla corrent pel carrer i donant-hi vida ("ara semblen pobles morts", deien)— la possibilitat que, malgrat tots els inconvenients que pugui tenir l'escola concentrada, sigui una eina d'animació festiva i cultural de la comarca. Ens animàrem, fins i tot, a convocar, i dur a terme, una Festa de la comarca, concentrant a St. Martí nens, pares per celebrar l'arribada de la Primavera.

També al llarg d'aquesta segona setmana s'establí un diàleg ric en suggerències i aportacions amb la gent dels diversos pobles. També les tasques confluïren en una exposició-trobada-col·loqui, oberta a tothom, en què es mostraren, discutiren, comentaren les dades, interrogants, suggerències, inquietuds i material escolar que conjuntament havíem anat recollint, classificant, i elaborant la bona acollida, aportacions i engrescament trobats a Vallbona durant la nostra primera setmana s'enriquia i eixamplava amb la col·laboració trobada també en els restants pobles. Els nostres coneixements i vivències s'ampliaven i aprofundien.

- 3.3. Una vegada coneguda la història, la infraestructura econòmica i de subsistència i els problemes de la principal institució cultural, ens disposem a continuar el nostre treball a Vallbona fent-hi una nova estada la setmana entrant.

Volem que el nostre tema d'estudi sigui l'antropologia cultural de l'home del camp català: models de conducta, criterologia enfront del fet familiar, religiós..., tradicions, folklore, etc.

Una vegada més, volem que la nostra metodologia es fonamenti en l'apropament a la realitat i a la gent que n'és protagonista.

4. Tal i com hem anat recalcant, creiem que el tipus de metodologia emprada, si bé ens ha obligat a redescobrir contínuament els mitjans d'aproximació a la realitat i ens ha comportat obtenir unes dades difícilment codificades, també és cert que ens ha possibilitat precisar les dades ob-

tingudes en les fonts documentals ja elaborades, donat que aquestes provocaven l'interès i la crítica constructiva entre la gent de la comarca qui, pel seu coneixement directe, corregia algunes de les interpretacions donades per nosaltres. Fins i tot ens atreviríem a dir que aquesta constitueix una de les fonts de riquesa de l'experiència.

Ha estat més aviat un treball "empíric" o de "sim-patia" (en el sentit etimològic de la paraula) i el resultat és que l'autèntic mètode d'aproximació a la realitat no és solament l'estudi llibresc, sinó l'actitud oberta i receptiva. La ciència i la documentació ajuden només a una part de la informació, l'autèntica investigació comença en el saber observar i escoltar. La documentació és només el punt de partença de la conversa, és una radiografia de la realitat que cal interpretar.

Des del primer vespre de la nostra arribada, en què vam intentar explicar els nostres objectius i limitacions, ens adonàrem immediatament de l'interès que despertava a la població realment oberta malgrat el tancament físic de la comarca, plenament interessada pel seu passat i pel seu present. Interès que es va manifestar en els comentaris suscitats en ser visitats a la sala on treballàvem, en les exposicions i xerrades, en acollir-nos en la seva colla per anar a collir olives, en mostrar-nos les seves coses, en convidar-nos als seus pobles i cases, en aportar-nos cançons tradicionals de la contrada, costums, eines de treball, estris de cuina, objectes casolans, treballs, llibres i material escolar, etc. Tant la població com nosaltres mateixos descobríem que, en preocupar-nos de la seva realitat, revaloritzàvem la seva història, els seus costums, les seves eines, els seus objectes...

5. Creiem que cal remarcar, encara, un altre aspecte d'aquesta experiència: el nostre mètode de funcionament com a grup. Fins ara han estat dotze alumnes i sis professors els que se n'han responsabilitzat directament. Ara bé,
  - 5.1. ha estat una experiència del tot assumida per l'Escola de St. Cugat. La interrupció de la presència física del professor a la classe durant els dies que era a Vallbona amb el consegüent des-torb i càrrega de feina per a la resta; la preparació de l'experiència anant un cap de setmana a Vallbona la pràctica totalitat dels professors del departament de Ciències Socials; la presència d'uns altres quinze professors de l'Escola en acabar la segona setmana; la participació d'altres departaments en l'aportació d'idees i elaboració de guions de treballs, etc., ho palesen sobradament.
  - 5.2. el nostre funcionament "in situ" ha estat d'equip únic, professors-alumnes en la convivència i investigació, en el tracte d'igual a igual davant dels veïns, en el treball conjunt d'animació d'una comarca, en el no-dirigisme, en el valorar, discutir i assumir iniciatives i suggerències en un treball que, per la seva mobilitat i disponibilitat a acceptar el que ens vingués de fora, havia d'estar planificant-se contínuament. És a dir, a part del resultat propi del treball, creiem que no és poc resultat haver aconseguit treballar en equip professors i alumnes.

Moltes de les dades encara no estan elaborades, i/o codificades, el treball és per acabar, la vivència és rica, la valoració global de l'experiència no està encara feta, ..., però intuïm que hi ha elements que no poden ser menysvalorats i que, malgrat un treball d'aquesta mena no és aplicable a qualsevol situació, ni extensible a tot l'alumnat de l'escola, haurem de sospesar quins i com poden ser aprofitats en els plans d'estudi de les Escoles de Mestres.

St. Cugat, 1979

Nota: Aquesta comunicació serà presentada, també, en les "Jornades d'Escola Rural" organitzades per l'I.C.E. de la Universitat Autònoma de Barcelona.

AUTONOMIA I EDUCACIÓ FÍSICA A E.G.B.

José Manuel Aja, Carlos Faleroni (Associació d'Ensenyants d'Ed. Física)

Dins del fracàs que ve arrossegant el sistema d'ensenyament en el nostre país des de fa anys, hi ha una assignatura(?) que fou marcada d'una forma especial per la política educativa del franquisme. Es tracta de l'Ed. Física, que actualment rep el nom d'“Expressió Dinàmica”. Nosaltres entenem que en la situació Pre-Autonòmica en què ens trobem, confiem que sigui per poc temps, s'han donat suficients alternatives vàlides pel que concerneix a la problemàtica educativa en general. Tot i que en el que es refereix a l'Ed. Física o Expressió Dinàmica, com se la vulgui anomenar (veiem més correcte el terme d'Ed. Física) considerem que ha estat molt poc atesa tant en la seva extensió com en el contingut.

Pensem que seria un greu error no treure aquesta assignatura del replegament educatiu al qual s'ha vist sotmesa durant tants anys. I la prova n'és que encara actualment se la considera una assignatura “Maria”. No és la nostra intenció desenvolupar aquí una alternativa a l'Ed. Física, únicament analitzar somerament dos dels pilars fonamentals que, potenciaran o frenaran, aquest canvi tan desitjat per a obtenir una “Nova Educació Física”. Ens estem referint al professorat i a les instal·lacions escolars o també a instal·lacions que puguin ser utilitzades pels centres escolars. Una polèmica que comença a plantejar-se en el nostre ambient educatiu és: Qui ha de desenvolupar les sessions d'Ed. Física, el mestre o el professional especialitzat ?

Evidentment que per a respondre a l'interrogant no es pot prendre com a mostra la forma en què aquestes classes s'han vingut desenvolupant fins ara. Ja que des de l'any 1961 en què fou aprovada la Llei d'Educació Física i Esports presentada pel Sr. Elola-Olaso, l'Ed. Física en l'ensenyament passà a ser un monopoli del Front de Joventuts, Secció Femenina i el Sindicat Espanyol Universitari. Quedant com a funció del M.E.C. la que actualment segueix tenint: determinar les hores setmanals que es realitzaran d'Ed. Física en cada centre.

Però sí que ens pot servir com a exemple, per a intentar respondre a l'interrogant plantejat, la distribució del professorat actual d'E.G.B. I ens trobem amb què a la 1a. etapa el tutor és qui imparteix totes les àrees i és a la 2a. etapa quan apareixen els especialistes. També des de fa molt poc ha començar a sorgir personal especialitzat en el parvulari.

Per tant l'organització a l'E.G.B. preveu un personal especialitzat (en el nostre cas d'Ed. Física) únicament a la 2a. etapa. Quedant el parvulari i la 1a. etapa en mans del tutor.

Això és actualment inacceptable per a nosaltres perquè:

- a) S'està oblidant tota una sèrie de teories actuals sobre la importància del parvulari i la primera etapa en l'adquisició de tota una sèrie d'estructures mentals, capacitats psicomotores, etc...
- b) El mestre actual, llevat de ben poques excepcions, no té els coneixements elementals per a poder desenvolupar les sessions d'Ed. Física amb un mínim de rigor.

La realitat actual demostra clarament la necessitat de tenir en els centres escolars un especialista en l'Ed. Física i esports. Ja que si no és així els nens es passaran el curs jugant partits de futbol i les nenes de bàsquet, cosa que, evidentment, no és Ed. Física.

Però no creiem que aquesta situació s'hagi de perpetuar, pel contrari, pensem que ha de ser el mestre qui a la llarga sigui el que imparteixi aquestes sessions. I per tal que passi això, les Escoles Universitàries de Formació del Professorat d'E.G.B. han de realitzar una posta al dia en el programa referent a Ed. Física, els seus continguts i formes de desenvolupar-los.

Actualment està a punt de ser aprovada una nova Llei d'Ed. Física, però pensem que no serà la solució que ens permeti sortir de la situació actual; ja que els dos esborranys que coneixem són bastant deficientes.

Creiem que, una Autonomia total per a Catalunya, serà la millor forma de poder enfrontar-se seriosament amb la problemàtica exposada.

A continuació passarem a analitzar el segon dels pilars, per a nosaltres fonamentals, que té i ha de tenir l'Ed. Física. Aquest comentari està fonamentat en un estudi bastant complet que es realitzà per districtes sobre Barcelona ciutat.

LA PROBLEMÀTICA DE L'EDUCACIÓ FÍSICA DES DE LA PERSPECTIVA DE LES INSTAL·LACIONS

La nostra intenció és abordar aquesta perspectiva des de diferents angles de forma que al final de l'exposició sorgeixin una sèrie de conclusions justes i clarificadores.

Aspecte econòmic: dins d'aquest apartat analitzarem els ingressos i les inversions. Els tipus d'inversió que influeixen són (a) per part de l'Ajuntament, tant en el que es refereix al seu pressupost ordinari com en l'extraordinari. Respecte al primer, les quantitats fixades per 1977 i 1978 han estat les següents:

PARTIDA	1977	1978
Conservació	11,0	16,0
Maquinària	1,5	3,0
Materials esportius	1,2	3,0
Premis i trofeus	0,4	0,6
Actes esportius	1,2	1,5
Col·laboració i foment de l'esport	3,0	5,0
	---	---
TOTAL	15,3	29,1

(b) per part del Consell Superior d'Esports, aquest ha subscrit un conveni per mitjà del qual aporta el 50% del valor de les instal·lacions i es compromet a invertir anualment —i en el grup "construcció de noves instal·lacions"— la xifra de 100.000.000 pessetes durant 5 anys. Per la seva banda, l'Ajuntament aporta els terrenys i el 50% restant, a més de vetllar pel manteniment de les mateixes; (c) per part de la Federació Espanyola de Futbol, on aquesta es compromet a la inversió destinada a la construcció de camps de futbol i finalment, (d) per part del Consorci de la Zona Franca, en el qual aquest ha firmat un conveni amb l'Ajuntament el 4 de maig de 1972 per a la construcció de poliesportius en aquesta zona, encara que estiguin pendents totes les realitzacions programades.

Els *ingressos* són bastant difícils de calcular referent a la suma total que assoleixen, ja que provenen de les recaudacions de l'explotació de les instal·lacions —ja sigui les explotades directament per l'Ajuntament com les arrendades a particulars—; de l'aplicació de taxes fiscals a partits, entrenaments, abonaments mensuals, piscina Pi Cornell, estadi, etc. Per descomptat que és molt més difícil conèixer o calcular quina quantitat es destina a cada un dels conceptes del pressupost.

Aspecte infraestructural: (a) els *terrenys* ens presenten un primer problema a tenir en compte i és l'absència total d'una planificació urbanística adequada per als equipaments esportius i els terrenys teòricament destinats a "esports" que són utilitzats per a d'altres sectors considerats prioritaris concomitantment amb això és real la falta de superfície destinable, fet que ens condueix a una situació altament deficitària i que de no adoptar l'Ajuntament una política d'expropiació i adquisició de terrenys, així com també una deguda qualificació i estudi del sòl destinada exclusivament a l'ús esportiu —especialment l'escolar— es farà impossible l'acompliment que aquest ha contret amb el C.S.D. i la consegüent repercussió negativa per a l'educació física. (b) el *manteniment* de les instal·lacions es programa d'acord a un càlcul previ de l'índex de desgast i envelliment considerat com a normal però que en el nostre cas s'ha vist considerablement accelerat per la manca d'un adequat pressupost destinat a la conservació.

La partida orientada al manteniment no s'ha vist, però, incrementada en la mateixa mesura que augmentaren els pressupostos, d'aquesta manera el pressupost general per 1977 fou incrementat en el 107%, mentre que la quantitat fixada per a la conservació era menor a la de 1976. A això caldria afegir-hi el fet que, al marge del punt de vista pressupostari, el ritme de desgast més ràpid es deu a la baixa qualitat del material utilitzat, la qual cosa també planteja la inexistència d'una idea precisa i unificada del material a utilitzar d'acord als conceptes que a nivell mundial es van introduint.

Equipament esportiu escolar: existeixen unes 40 escoles que compten amb instal·lacions esportives, depenen 18 d'elles de Cultura i 22 de l'Ajuntament. La majoria es veuen afectades per la pèssima conservació i manteniment i compten, per tant, amb instal·lacions mal il·luminades, infraestructura deficient i materials deteriorats.

Per altra banda, un considerable nombre d'elles no té professor d'Educació Física i només en aquelles on existeix una Associació de Pares és aquesta la que s'encarrega de la contractació d'un eventual professor, a la resta no es practica —usualment— cap tipus d'activitat o és portada a cap per algun professor mancat d'experiència i coneixements necessaris.

Totes aquelles escoles que no posseeixen instal·lacions pròpies, en molts casos fan ús dels poliesportius no exclusivament escolars però possibles de rebre l'afluència d'aquestes escoles, per això també ens interessa per a la nostra exposició la totalitat d'instal·lacions esportives que arriben al nombre de 88 (a les quals cal afegir les 40 de les escoles).

Partint d'un total de 128 instal·lacions i analitzant la seva localització segons els districtes municipals veurem que degut a una pèssima distribució, el seu ús per part de les escoles resulta bastant difícil. En els districtes IV, V i VI no existeix cap camp de futbol ni piscina i tenint en compte que són àrees molt denses, amb molta construcció i sense possibilitats de recuperar espai, les 6 instal·lacions escolars són l'única alternativa de moment.

La zona VII compta amb 5 instal·lacions escolars (sense piscina) i hi ha un complex poliesportiu (Can Caralleu) però per la seva ubicació es desprèn que només els col·legis molt propers poden fer-ne ús.

En el districte II és en el que, tal com veurem més endavant, es presenta una mitjana d'ús propera a la mitjana acceptable donada l'existència de les instal·lacions de Montjuïc, cap a on accedeixen des de tots els punts de la ciutat. En el districte I es troben la platja, el port i el parc de la Ciutadella que, moltes vegades —pel seu espai verd—, vénen a cobrir les exigències de l'educació física, encara que creiem que això és una resposta molt poc vàlida a les necessitats existents.

En els districtes III, VIII i IX és on es troba la població de més alt nivell de renda i on hi ha les millors condicions per a la pràctica esportiva, tot i que sempre seran en instal·lacions privades, fet que no modifica absolutament en res (per la seva inaccessibilitat) un panorama plagat de mancances. Cal destacar, finalment, que el tipus d'instal·lacions denominades " poliesportives " són les que més homogèniament es reparteixen i que les instal·lacions que precisen de més espai (camps de futbol) només es troben en la perifèria.

Càlcul del dèficit esportiu escolar: Limitant-nos a plantejar els problemes existents en l'àmbit de l'escolaritat municipal i estatal, suposem que més enllà de les 40 escoles amb instal·lacions pròpies, les instal·lacions municipals es dediquen en un 60% a l'ús dels centres docents.

Per altra banda, cal tenir en compte que si bé una gran quantitat d'escoles privades gaudeixen dels seus propis equipaments, n'existeix una suma considerable que utilitzen instal·lacions municipals, la qual cosa disminueix la disponibilitat dels centres municipals i estatals.

L'esport escolar necessita —com a mínim— un promig d'una hora i mitja per setmana i nen per a edats entre 5 i 14 anys i d'una hora per setmana per a edats entre 15 i 19 anys. Aplicant l'estandart de referència al potencial d'hores disponibles per a les escoles trobem que en el districte II la mitjana d'ús s'apropa al nivell desitjat encara que cal assenyalar que aquesta és una dada poc significativa ja que a les instal·lacions del Montjuïc accedeixen col·legis des de tots els punts de Barcelona, la qual cosa fa elevar el promig real de l'ús efectiu de les escoles situades en aquesta zona. Per altra banda, fets com aquest estan molt lluny de ser un acceptable paliatiu ja que suposa una sèrie de trastorns com el temps consumit en el viatge, despeses de transport, etc.

El districte V és el segon amb millor promig (31 i 18 minuts respectivament) explicant-se això per l'escassa població infantil que existeix en el sector; idènticament succeeix amb els districtes centrals de la ciutat que, en ser les zones més envellides, i amb un percentatge de població escolar menor és també menor el dèficit observat en comparació amb les àrees de la perifèria, ocupades per classes populars i que, degut al seu ràpid creixement demogràfic, els requeriments urbanístico-esportius han quedat definitivament relegats; un exemple n'és el cas del conveni fet fa 7 anys entre el consorci de la Zona Franca i l'Ajuntament i que encara no s'ha portat a terme.

La resta de districtes es manté entre 10 i 15 minuts, a excepció dels districtes IV i VI que són notablement inferiors, entre 4 i 3 minuts respectivament.

CONCLUSIONS

— El tipus d'instal·lacions que necessiten de grans superfícies es veu progressivament desplaçada cap a la perifèria de la ciutat i, com a contrapartida, l'espai lliure que aquest deixa per no ser-li suficient, es destina a un altre tipus d'usos que generalment no són comunitaris sinó que es produeix una privatització.

— Al mateix temps que disminueixen les instal·lacions amb alt consum de superfície i no són compensades amb altres de més petites, en la zona centre proliferen els gimnasos privats que més enllà de resultar inaccessibles —per les seves quotes, espai reduït, etc.— ajuden a desenvolupar una idea de la pràctica esportiva com a un bé elitista.

— Referent a la sol·licitud i concessió de material esportiu per part del C.S.D., això es veu constantment retardat pel burocràtic sistema de dependència respecte a Madrid, la qual cosa un cop més ens fa veure la necessitat d'un comportament autonòmic per part dels cossos o organitzacions dels que depenguin (per a la seva resolució) certes necessitats comunitàries i locals, com en aquest cas la pràctica de l'Educació Física a Barcelona i Catalunya en general.

Publicacions de l'I.C.E.
de la Universitat de Barcelona

Publicacions de l'I.C.E.
de la Universitat de Barcelona

- Documents**
- 1 M. Siguán, E. Valentí, M. Freixa. **Algunos datos estadísticos sobre el alumnado de bachiller en Barcelona.** Setembre 1971.
  - 2 Juan Estruch. **El coste familiar de la educación.** 1er. informe. Setembre 1971. Exhaurit.
  - 3 Adalberto Ferrandez. **La enseñanza individualizada en la E.G.B.,** 1er. informe. Setembre 1971. Exhaurit.
  - 4 Jaime Serramona. **Pedagogía institucional,** 1er. informe. Setembre 1971. Exhaurit.
  - 5 Maria Forns. **Pruebas para medir el conocimiento de una lengua, I.** Setembre 1971. Exhaurit.
  - 6 Maria Plà. **Pruebas para medir el conocimiento de una lengua, II.** Setembre 1971. Exhaurit.
  - 7 Montserrat Freixa. **El condicionamiento social de las aptitudes intelectuales y su influencia sobre el rendimiento escolar,** 1er. informe. Setembre 1971. Exhaurit.
  - 8 Fernando de Cea i Francisco Arteaga. **Informe sobre 5º Experimental en E.G.B.** Setembre 1971.
  - 9 **Informe de las actividades del I.C.E. de la Universidad de Barcelona.** Setembre 1971. Exhaurit.
  - A 10 Pedro Batallé. **Estadísticas educativas,** 1er. informe. Desembre 1971. Exhaurit.
  - A 11 Juan Estruch. **El coste familiar de la educación,** 2on. informe. Desembre 1971. Exhaurit.
  - A 12 Jaime Serramona. **Ensayo de Pedagogía Institucional,** 2on. informe. Desembre 1971. Exhaurit.
  - A 13 Adalberto Ferrandez. **Enseñanza individualizada,** 2on. informe. Desembre 1971. Exhaurit.
  - A 14 Juan Mestres. **Los problemas psicopedagógicos planteados por el bilingüismo,** 1er. informe. Desembre 1971. Exhaurit.
  - A 15 José M. Doménech. **Tabulación de encuestas: tablas a simple y doble entrada para el análisis de los resultados.** Març 1972.
  - A 16 E. Torá, J. Lahosa, M. Porter y S. Mallas. **Seminario de cine infantil (Psicopedagogía de la imagen).** Març 1972.
  - A 16 bis José Doménech. **Tratamiento de la información con ordenadores digitales.** Juny 1972.

- A 17 José M. Doménech. Programa CORR. Cálculo de medias. Desviaciones tipo. Coeficiente de correlación lineal y coeficientes de correlación múltiple. Manual d'utilització. Juny 1972.
- A 18 José M. Doménech. Programas BARE. Baremación de tests psicológicos, cálculo del baremo, características estadísticas y pruebas de normalidad de la distribución. Manual d'utilització. Juny 1972.
- A 19 Informe de las actividades del I.C.E. de la Universidad de Barcelona. Curso 1971-72. Setembre 1972.
- A 19 bis José M. Doménech. Programa de análisis factorial. Programa A.F.A.C. Manual d'utilització. Juny 1972.
- A 20 Jaime Serramona. Ensayo de Pedagogía Institucional, 3er. informe. Setembre 1972.
- A 21 Juan Mestres. Problemas psicopedagógicos del bilingüismo, 2on. informe. Setembre 1971. Exhaustit.
- A 22 Jornadas de psicopedagogía de la imagen visual. Novembre 1972.
- A 23 Javier Barragán. Elementos de matemáticas para profesores de EGB. Setembre 1972.
- A 24 Adalberto Ferrández. Enseñanza individualizada. Maig 1973.
- A 25 Seminario de educación no-directiva. Juliol 1973.
- A 26 Informe de las actividades del I.C.E. de la Universidad de Barcelona. Curs 1972-73.
- A 27 Maria Forns. Organización y funcionamiento de un servicio de orientación escolar en la E.G.B. Juliol 1973.
- A 28 Joaquín Arnau. Problemas psicopedagógicos del bilingüismo. 3er. informe. Novembre 1973.
- A 29 José M. Doménech. Descripción y valoración de un curso experimental de "Métodos estadísticos" para estudiantes de Psicología. Juliol 1973.
- A 30 Jorge Oliver. Sensibilización auditiva.
- A 31 E. Torà i J.M. Porter. Jornadas de comprensión del cine por los niños. Maig 1974.
- A 32 E. Torà i J.M. Rueda. Escuela y socialización. Resum d'un Seminari permanent de professors d'E.G.B. 1974.

Publicacions de l'I.C.E.
de la Universitat de Barcelona

- A 33 Informe de las actividades del I.C.E. de la Universidad de Barcelona. Curs 1973-74. Gener 1975.
- A 34 María de Borja Solé. La experiencia comparativa en el aprendizaje del francés.
- A 35 Mareile Böhemer. Escuela y Museo.
- A 36 Informe de las actividades del I.C.E. de la Universidad de Barcelona. Curs 1974-75.
- A 37 Torà, Espresate, Laudan, Gubern, Acarin, Moragas, Remesar, Marce Pujagut. Jornadas sobre la imagen televisiva. Maig 1976.
- A 38 I. Martínez. N. Silvestre. Aprendizaje e integración del niño sordo en la escolaridad normal. Diciembre 1976.
- A 39 F. Marcè, Ll. Pujagut. El niño frente a la imagen fílmica con ruptura. Maig 1977.
- A 40 Torà, Beiras, Aguirre, Tomas, Hernández. Un estudio de comunicación no-verbal. Diciembre 1977.
- A 41 E. Siches. Desarrollo cognitivo y medio sociocultural en la adquisición de las experiencias comparativas. Juny 1977.
- A 42 M. Forns, F. Sanchez. Programación del área dinámica para 1º de EGB. Abril 1978.
- A 43 R. Garcia, M. Cañadell. El juego infantil en grupo. Maig 1978.
- A 44 A. Vega, R. Mendoza, I. Sagrera. El papel del educador en la prevención en el abuso de las drogas.
- A 45 G. Martínez. Piaget y el desarrollo intelectual. Resumen introductorio.
- A 46 J.M. Bermudo. El método de historiación filosófica.
- A 47 Elements de didàctica de català.
- A 48 Jornadas sobre metodología científica (Sevilla).
- A 49 A. Domínguez. Iniciación al trabajo con mapas topológicos.

- Informes**
- 2 S. Siguán i Alvaro Monferrer. **La atención a los deficientes mentales en la provincia de Barcelona.** Novembre 1971.
  - 3 M. Siguán, E. Bosch i J. Subirós. **Evolución del alumnado en la Facultad de Filosofía y Letras. 1939-1971.** Novembre 1971.
  - 4 **Escuela Universitaria del profesorado de E.G.B. Plan de estudios del curso experimental.** Novembre 1971.
  - 5 M. Siguán i Pedro Batallé. **Composició del alumnado en la Facultad de Filosofía y Letras. Curs 1971-72.** Juny 1972.
  - 6 E. Torá. **Hacia una metodología de la comunicación.** Gener 1973.
  - 7 Fernando de Cea. **El Centro piloto de E.G.B. Font d'en Fargas.** Juliol 1973.
  - 8 Pedro Batallé. **Seminario de Planificación Universitaria.** Març 1973.
  - 9 V. Benedito i J.J. Piquer. **La formación pedagógica del profesorado de Bachillerato.** Novembre 1973.
  - 10 **Metodología científica aplicada a la investigación educativa.** Març 1974.
  - 11 **El Centro piloto de E.G.B. Font d'en Fargas. 2º informe.** Setembre 1974.
  - 13 M. Siguán. **La gestión municipal en materia de educación: el ejemplo de Bolonia.** Novembre 1977.
  - 14 M. Siguán. **Educación y pluralidad de lenguas.** Abril 1978.
  - 15 V. Benedito. **Una alternativa pedagógica: El Movimiento Italiano de Cooperación educativa.**
  - 16 R. López Feal, J.M. Malapeira Gas. **La Sección de psicología en la Universidad de Barcelona: Historia y perspectivas.**
  - 17 E. Pol, M. Gili, A. Domenech. **Aproximació als hàbits lingüístics dels mestres de Barcelona i les seves comarques.**
  - 18 **Catálogo Guía de la enseñanza preescolar en Barcelona.**
  - 19 A. González. **Tendencias del alumnado de la Sección de Filosofía.**
  - 20 N. Borrell, V. Benedito, M.D. Millan. **La Sección de pedagogía de la Universidad de Barcelona.**

Publicacions de l'I.C.E.
de la Universitat de Barcelona

Sèrie Seminaris

- S 1 E. Buchaca, G. Carreras, J. Olivers, J. Padró "La electrónica en el bachillerato"
- S 2 J. Castellet "Mètodes algebraics a la topologia".
- S 3 "L'accés del professorat d'EGB a l'escola".
- S 4 "Ecologia i educació".
- S 5 "Educació i autonomia a Catalunya".
- S 6 Llätzer Bria, Francesc X. Hernández "Didàctica de la història".

Altres publicacions

- Col·lectiu. "Bilingüismo y educación en Catalunya". Ed. Teide. Barcelona.
- Col·lectiu. "Bilingüisme i educació" Ed. Teide. Barcelona.
- Col·lectiu. "Bilingüisme i Biculturalisme", Ed. Ceac. Barcelona.
- M. Forns, I. Gómez. "Guía del estudiante al término de la E.G.B." Ed. Teide. Barcelona.
- M. Siguan, J. Estruch. "El precio de la enseñanza en España". Ed. Dopesa. Barcelona.
- J. Serramona. "Cogestión en la escuela" Ed. Teide. Barcelona.
- E. Torà "Desarrollo cognoscitivo y comprensión cinematográfica". Ed. Instituto Nacional de Publicidad.
- V. Benedito, A. Vega "Grupos de formación y profesorado". Ed. C.E.U. Barcelona.

EN PREPARACIÓ

- Col·lectiu. "Política lingüística per a una escola democràtica".